

עתר | ח

הורות | כסלו תשע"ד

עורכים: אבישר וסיון הר שפי

מיסודו של מבוע

מקימו ועורכו הראשון
יעקב אבן-חן ז"ל

כתב העת יצא לאור
בתמיכת מועצת הפיס לתרבות ולאמנות

עיצוב גרפי: מיכל קוטנר
עריכה לשונית וניקוד: יעל אופק-שמוש, שרה פוקס
אמניות מלוות: חני כהן-זודה, רננה שלמון
תמונת שער: חני כהן-זודה, דיוקן עצמי בנדנדה, שמן על עץ 70X60 ס"מ, 2013.

©

כל הזכויות שמורות

עתר
יוצא לאור על ידי עמותת מבוע

כסלו תשע"ד

כתובת המערכת: atar670@gmail.com

הפקה:

הוצאת מכללת הרצוג - תבונות

המכללה האקדמית הרצוג

אלון שבות 90433

טל' 02-9937333

פקס' 02-9932796

דוא"ל: tvunot@herzog.ac.il

ISSN 0541-5829

סדר הדברים

5	בשער	העורכים
		בסלסילת העדיין
9	שיר לפעוטה	אפרת ביגמן
10	(צוף ועוקץ)	
11	חוף	נועה גוטליב
13	פס אחד	
14	עיבור	גרשון אחיה גנו
16	לידה	נעמי פרייפלד-טישילר
16	לידה 2	
17	(בנותיי לי)	
18	ברכת הבנות	סיון הר שפי
19	משפחה, טבע דומם	
22	(במוצאי יום ג' לספירת העומר)	יוסי סוויד
22	(לו את החולצה יכולתי לקרוע)	
23	המתנה (סיפור)	ניצה דורי
26	לאורה מעיין	בכל סרלואי
26	(הריק מפריח פרפרים לבנים ברחמי)	
27	אם משפחה 1	סבינה מסג
28	אם משפחה 2	
29	לאמי	
30	ילדי הקטנים העתיקים	מוריה אשכנזי-רוזנבלום
30	הייתי רוצה	
31	חלום	
32	(להקת ירחים חסרים זורחים)	רוני אלדר-שאשא
		שריון גינס
35	סבך	רוני אלדר-שאשא
37	עיניים יחפות	צחי כהן
38	תינוקה של האישה הכחולה	רחל עופר
39	אבא	ישעיהו גוטליב
40	רישומים	
41	מפורסם (סיפור)	שפי רוזנצוויג
45	(מנוצח)	גליה הר כסף
47	נישואין שניים	
49	הורסת החתונות	עדי פישמן
58	עשו	כנרת פולק
		סוודר הפרידה
61	געגועי שבת	כנרת פולק

62	מצווה על המת	חמוטל בר יוסף
63	שכבות	נתנאלה בן-דוד
64	מעיל חיים	
65	אי-מהות	
67	נעמי, כליון, ערפה (מדרש)	נעמה שקד
73	במוצאי מנוחה	יעל לוי
74	יד אוחות יד	רחל עופר
75	את, היורדת	דנה אמיר
75	שלשה חורפים	
76	בהתעטף עלייך	
		כשכוכב אחד נבעט
79	כסיל	עדן הכהן
80	בגרות בזהות (סיפור)	יהודה גזבר
90	(שכל שכל)	יצחק כהן
90	(סיפור אהבה נרקם)	
		טאטע
95	נמשך אבא והלך (מאמר)	דוד דביר
104	סוכה במדבר	עמיחי חסון
104	כשנגמרות השמחות	
105	ירושה	יעקב עזריאל
107	אינני רוצה לקשור את השירה	
108	הבדלה	
109	הורות	שרה אסיג
III		אודות האמנות המלווה

בשער

שיר השירים לזוגיות כבר הושר ומושר, אך מה בדבר שירת ההורות והמשפחה? שירה שתשיר את הברית, את מורכבות היחסים ואת עומקם, את תנועות הריחוק והקרבה – הרי כל אלו מעלים על נס את המשפחה לא פחות מאשר את השניים היוצרים אותה.

בגיליון זה תמונות תשתית עזות מבע העולות מארבע קרנות הבית: אבא, אמא, בן, בת. "כשושנה בין החוחים" שר האוהב לאהובתו, ומול זה – "שושנה בכף ידי", שרה אם על בתה, "זוכיות לעורה הטרי". "יפה כלבנה" שר האוהב; "להקת ירחים חסרים זורחים בעיני ילדי" שרה האם. "ברח דודי" שרה האוהבת לאהוב; "אתם לא שלי!!!" מזכירה לעצמה האם, "לפעמים מתירה את העוגן במו ידי".

גם אבות שרים על ילדיהם, אם כי פחות... וילדים שהתבגרו שרים להוריהם האוברים, בעיניים נוצצות עדיין.

במפתיע ובשונה מן הגיליונות הקודמים, כמעט כל החומרים שנאספו לגיליון עוסקים בהורות, ואולי מעיד הדבר על חיוניותו של הנושא, על המקום הנכבד שיש לו בחיינו ועל עוצמתו.

שעריו של הגיליון, שהטקסטים השונים התכנסו אליו, הם:

בסלסילת העדיין – הורות נולדת.

שריין ג'ינס – הורות מתבגרת.

סוודר הפרידה – היעדר וגעגועים.

כשוכב אחד נבעט – על מבוכי הקיום.

טאטע – הורות של מעלה.

ממי אנו לומדים להיות הורים? מהורינו, מכל אחד מילדינו, מכל הטעויות שלהם ושלנו עצמנו, מאב הרחמן. ואולי אפשר ללמוד גם קצת מן השירים: שיש בהם מבט מזוקק, למוד ניסיון, וקול מכוון מאוד פנימה, אל המבט התלוי בין עיניים חדשות ועתיקות.

העורכים

בסלסילת העדיין

אפרת ביגמן | שיר לפעוטה

עוד סימני חתוך קלפת הביצה נקרים בך.
את יפה. פלומתית כנוצה אבודה,
בוחנת בפתח עינים את הקשת שאת רואה:
ספה ממרטטת, בית עמל וסל כביסה.
כבת מלך מחפשת לאכרה את תוהה באריכות,
אולי ממתנה להסברים שלא יגיעו הפעם.
מנחת כאביזר חדש בבית,
אנו מנקרים בך מבטים ונשיקות וממשיכים במרץ פעלתני,
מצלצלים בקשקשון, מניעים מרצדת ולא נחים להתבונן בפליאתך עצורת
הנשימה.
קטנה אחת,
נומי לך בחיק ההשתהות,
בסלסלת העדין המאפשרת,
עד יעורו כפות רגליך
ללכת.

•

צוף ועקזן.

אני רווה את הריח הזה שגורם לך

להתעטש. להתעשת.

מתפרסת עכשו כמו שטיחי דשא מגלגלים,

לאחר שכל החרף צברו אבק במזוה.

שב ותריח אותי,

כלי פריחה.

פריחה: אתה חושב אדמומיות חולנית.

זרקת על חלצתך שבלת שועל,

בוא ונפרח ילדים.

נועה גוטליב | חוץ

כמו חלונות פתוחים לים ידֵיה של אִמָּא פתוחות לחֶבֶק
את הילד הקטן שִׁיהֶיה לִי.
אתכּוּפֵף על בְּרַכִּי,
כחל-יֶרֶק-חום שֶׁלוּ מִתְקַרֵב, רֵץ, מְחַיֵּךְ וְנֹצֵמֵד אֵלַי כְּמוֹ
הַמְלוּחַ הַדְּבִיק אֵל פְּנֵי גוֹפִי וּבְגָדֵי.

חלונות פתוחים לים מסגרות עֵינֶיךָ נִפְקָחוֹת אֵלַי
הֵים שְׁלֶךְ רוֹגֵשׁ, רוֹצֵה לְהִטְבִּיעַ בְּתוֹכוֹ
וְלֹא פוֹחֶדֶת אֵלֶיךָ, אֲנִי כּוֹכֵב יָם בְּקַרְקַעִית שְׁלֶךְ
אתה חול מִלֵּטֵף, אֵתָה דָג פּוֹקֵחַ עֵינָיו, אֵתָה סִירַת מִפְּרֶשׁ

כמו חלונות פתוחים לים אֲנִי נִמְתַּחַת אִמָּהוֹת.
בְּתוֹךְ צְדָפִים אֵינְסִפּוֹר חֲבוּיִים
כְּמִיֶּהֱפֵתָעָה פִּחְדֵהּ כְּשֶׁהָרָצוֹן אֶהְבֶּה
הַצְדָּפִים נִפְתָּחוּ לְעֵת עֶרֶב
רוֹעֵדִים אֹר חֶדֶשׁ.
את ילְדֵי שְׁלִי אֲנִי אֲחַבֵּק מְדִי, אֲנִשֵּׁק מְדִי, אֲחַיֵּךְ מְדִי.

רננה שלמון, מרווח נשימה, שמן על בד 107x77 ס"מ, 2010.

פס אחד

.I

איך

כל בנות העולם

יכולות להציץ אלי פנימה

בתנועת אישונים של שני מילימטר.

.II

היאך עבר הוא כה

גנוז

וכה נראה?

.III

איך אשה ואיש

כמו ענן

מבקשים להיות צורה של

ולשוא הם מחכים לרוח

.IV

איך אשה?

.V

בנות העולם,

שהייתן פעם

עבר.

לא נשאר בכך מן החסד של הסוד?

גרשון אחיה גנו | עיבוד

בחזן
הכל צעקו.
האזיר הנה זמן;
דקה דחפה דקה
הרחוב מהר.
המדרכות חסרות עינים,
הרי אררט סרבו לספר את הסוף.

אני
בתוך רשות הרבים.
כאן
כל אחד מלך
ואני
צריך לשמר את צעדי.
למי יש כח לצאת מגדרו?
למי יש האפשרות לומר אתה?
קול הערים הנסגרות
ואני
רק אני

אבל בפנים
מעין חתום
ושקט.
משה מדבר עם הסלע
העצמות מתחילות להתהוות;
בפנים
בכל העולמות הנה עכשו,
אני שומע מלים
שבחזן לא.
נשלחים לוחות זהירים
בין
המים לאש
בין שמים וארץ
ביני לביני.

הנה כפות ידים.
הפנים
מתחילות להרקס

ובליקה -
צף מתוך המים פחד המות,
פליאת הנשים,
הגשוש אחרי הלב.
הרי יש מחיר להריון
אחרי שהצנורות פתוחים

אני רק מתפלל כל-כך
בתוך ההתכנסות הזאת
שלא להמחק
בגלל פתח
צר
אחד

נעמי פרייפלד-טישנר | לידה

אמות הספים רעדו

כשבאת.

חרדה אחזה בי, מות תאנים אמות

כאן בחורף, מתחת לאדמה בעין-כרם.

ואת? פתחת את חריץ עינך להיות לי ים, חרף בנפש.

הבאת אלי

שמיכת טלאים חמה

הבאת אלי טל,

עוטף אותי

ברדתך אלי.

לידה 2

כבר בבטן

ידעת להיות מן אור שחודר באלמה אל נשמתני.

כבר בבטן ראיתי את הפרופיל המסתורי שלך, פה תות חתום, עינים

שקד

בחדר הלדה הייתי גוש

שוכבת על השלחן חסרת תקנה

ואת, בכית בקול גדול על זה העולם

הודעת לי שאת פה

ורצית מהר לינק, לחיות, להיות נוכחת ושמחה

כבר בתחלה היית לי החיה הפנימית.

•

בְּנוֹתַי לִי,
מִשְׁתַּקְפוֹת מְרָאָה מוֹשִׁיטוֹת לִי יָד
לְהִיּוֹת אַחֶרֶת
וְאֲנִי בְּקוֹנֵכָהּ, הָעוֹלָם שְׁלִי סָגוּר וּמְטָרָף
חֶדֶר אֲשֵׁי מְלֵא בְּהִזְיוֹת יְלָדוֹת, בְּבוֹת חֲרִסִּינָה זְעִירוֹת
בְּצֶל הֵן מְבִיטוֹת בִּי,
אֲנִי אִם, אִם, אִם, אִם.

סיון הר שפי | ברכת הבנות

באיזה צבע אתן מקפות?
הגדולה אמרה תכלת הקטנה אמרה אדם
הן בקשו שאסיר את משקפי
והניחו ברך כפות זעירות על עיני
כמו גשם חדש אל ברכה עתיקה
התברכתי
הן לחשו בפשטות את המלים היפות ביותר
שאני דולה במאמצים כבירים
הן ראו אותי נר של שבת
הן עשו אותי נר של שבת
הייתי שתיים: אחת שלווה ומאירה, אחת בוערת ונמוגה
לקחתי מידן כל שרצו לתת, לקחתי בשתי ידיים:
זוכרת, שומרת
בלי צוויים.

משפחה, טבע דומם

מְתֵי נְהִינּוּ
קַעְרָה שֶׁל פְּרוֹת
עַם לְחֵי בְּסוּפָה מוֹל חֲלוֹן
וְלְחֵי מְזֻהָבֶת אֶל בֵּית
נוֹגְעִים בְּקַלְפוֹת
מְרִיחִים אֶת הַתּוֹךְ
מִבְּשִׁילִים כָּל אֶחָד לְעֶצְמוֹ
וּבְיַחַד

חני כהן-זודה, אדן חלוק, שמן על עץ 20x50 ס"מ, 2012.

יוסי סוויד

*

במוצאי יום ג' לספירת העמר
 נצחנו עם ילדינו את סרני פלשתים
 במערותיהם
 ואלו קבלו בתמורה את מכוניותינו הממתינות בקצה הפרק
 אז לנו בקולומבריום
 תינוק לתא תינוק לתא
 בכל תא יונה פעיה
 נשיקת לילה טוב
 דרך התקרה שהתמוטטה
 עוד בטרם הסתגן בה בר כוכבא
 והפלסטינים בסכיניהם משרשים כאוכב בשדות סביבנו
 וכלבי הרועים מסביבם חושפים שניהם
 לרוחות האריות והדבים העוטפים במעגל הרחוק
 ילדים, מי רוצה נקניקיה?

*

לו את החלצה וכלתי לקרע
 ולגלות זמן נוסף
 המתזו בנהרה שניות על כל עבר
 זמן לטף
 ולחיות הבית
 זמן לגלגלי עגלה
 לטבע שבילים ומניים בדשא
 גם לזאת יקרא חסד
 על כך שבשעות האבקות במערבלת
 עוד את כל אלה אזכר

ניצה דורי | המתנה

המשימה שקיבלו תלמידי כיתה ב' כמטלה לבית במסגרת לימוד נושא "מקצועות" הייתה פשוטה – לשאול את האימהות בבית על המקצוע שלהן ולהביא את הדברים בכתב לכיתה.

למחרת הקריאו הילדים ממחברותיהם את התשובות: "מורה", "גננת", "אחות", "מזכירה רפואית", "מנהלת חשבונות". כאשר הגיע תורו של צוריאל, קרא – "מנהלת משק בית". נטע שמחה בלבה על תושייתה של אמו ועל חכמת החיים שבה ניחנה, למרות החסר בהשכלתה הפורמאלית. דליה, אמו של צוריאל, לא אמרה לו "מנקה" ולא "עוזרת", ואפילו לא "עובדת במשק בית", אלא בשיא הפשטות – "מנהלת משק בית". כדי לא לבייש את בנה בעיני חבריו.

זו לא פעם ראשונה שבה נפעמת נטע מאס חד-הורית מסורה זו, מפרנסת יחידה, אשר החליטה להביא את צוריאל לעולם בגיל ארבעים בהפריית מבחנה, לאחר שלא מצאה זוגיות בחייה ולא רצתה לוותר על חוויית האימהות. על אף ביקורות נוקבות של בני משפחה וחברים עשתה את הצעד האמיץ להגשמת חלומה.

לימים הייתה עתידה לשתף את נטע, מורתו של צוריאל, על הרגשתה כאישה עזובה ועצובת רוח, אשר ברגע קטון חשה כי עזובה רחמי שמיים, וברגע אחד בו נודעה לה התשובה החיובית בדבר הריונה חשה כי ברחמים גדולים קיבצוה. היא לא הפסיקה לחלום ולא הפסיקה לנסות. ידועת מכאובים נגבה דמעה שייעתרו לה מן השמיים ויפתח רחמה. בדרכה עמדו רבים המתעטפים בטלית שאולה, שביקרו בחומרה את הצעד שעמדה לעשות – אחיה, גיסיה ואפילו אביה – השרים לנשותיהם אשת חיל מי ימצא, בשעה שהיא עומדת לה גלמודה מעבר למחיצה ואפילו קדיש לא יהיה מי שיגיד עליה לאחר מותה.

ירוני עקרה לא ילדה, פצחי רנה וצהלי. נזכרה נטע בפסוק המקראי, עת הקשיבה לדבריה של דליה, שאהבת אם המפכה בה וקול דמי בנה הזועק אליה מתוך רחמה גברו על כל המכשולים. לעתים היה נדמה לה שדליה מחפשת בה רק אוזן קשבת, לא יותר מזה.

כעת הביטה נטע בצוריאל, הלבוש תמיד בבגדים נקיים ומסודרים, המביא תמיד את הכריך המושקע ביותר, הילד שאמו אינה מחסירה ממנו דבר מכל המתבקש בבית הספר – מתשלום לוועד הורים ועד לבקשות הפרוזאיות ביותר; הביטה בו קורא בתמימות של ילד את מקצועה של אמו מתוך המחברת, ולבה התרחב בגאוות נשים על האס המיוחדת.

הימים חלפו ביעף, שנת הלימודים עמדה להסתיים, ונטע עמדה להיפרד מילדי כיתה, שאותם לוותה מן היום הראשון של כיתה א'. מסיבת הסיום הייתה מתוכננת לשלושים ביוני, יום שישי, בשעות הבוקר

בשיתוף ההורים. נטע חזרה והדגישה בפני ועד ההורים באופן תקיף שאינו משתמע לשתי פנים, שאסור לה לקבל מתנות, ולכן תשמח אם ימנעו ממנה את אי-הנעימות בהשבת המתנה. אפשר לקרוא דברי תודה והערכה קצרים, התרצתה לנוכח מבטם המאוכזב של ההורים, אך אנא – לא מתנות אישיות.

דברי השבח שהורעפו על נטע במסיבת הסיום הציפו את לבה גיל ומבוכה גם יחד. היא ידעה שההורים מוקירים את עבודתה המסורה, אך היה נדמה לה שאולי היא לא ראויה לכל ההודיה הזאת. היא בסך הכול עשתה את עבודתה נאמנה, כי... כך צריך. אבל הטקסטים המחורזים והמסכת המיוחדת שחיברו למענה העידו שהיא עשתה מעל ומעבר לעבודתה הרגילה.

לאחר חלוקת התעודות התפזרו ההורים לבתיהם, והילדים נותרו בכיתה לפרידה אישית מנטע. הם היו זקוקים לשעה קלה של פרידה ממורה אהובה שקלטה אותם מפוחדים משערי גן הילדים ועברה יחד אתם שנתיים של נסיכת ביטחון מתמדת בעצמם, בכישוריהם וביכולתם. בשעה 12:00 כאשר צלצל הפעמון, עמסו בתרועת גיל את תיקיהם על שכמם ויצאו מהכיתה.

נטע נותרה עוד דקות אחדות בכיתה השוממה, משחזרת את השנתיים שחלפו ומהרהרת בחיוך – הם ימשיכו לכיתה ג' ואני חוזרת שוב לכיתה א'...

נקישה קלה בדלת העירה אותה משרעפיה. דליה ניצבה שם ובידה דבר מה עגול עטוף בנייר כסף.

"דליה... תמהה נטע, "צוריאל יצא כבר לפני דקות אחדות..."

דליה חייכה. "אני יודעת. אבל הבאתי לך משהו..."

נטע שתקה לרגע, מתארת לעצמה שמדובר בשי, וחוככת בדעתה כיצד תאמר לדליה, שאסור לה לקבל מתנות אישיות בלי שהדבר יפגע בה. "דליה... אני יודעת שאת מעריכה אותי, אבל...", שברה נטע את שתיקתה. "אני לא הבאתי לך שי אישי", אמרה דליה בקול רועד, "ראי, נטע, אני אישה פשוטה. לא יודעת לכתוב טוב כמו כל ההורים שכתבו לך היום מילים כל כך יפות. אבל יש דבר אחד שאני יודעת לעשות טוב, וזה הבאתי לך כדי שתדעי כמה אני אוהבת אותך. את נתת תמיכה לא רק לצוריאל במשך שנתיים אלא גם לי. והייתי חייבת. פתחי בבקשה", וכבר הושיטה לה בציפייה דרוכה.

נטע פתחה בזהירות את נייר הכסף. צמרמורת אחזה בכל גופה. על צלחת עגולה מחרסינה לבנה הייתה ערימת קוסקוס מהבילה ועליה תבשיל ירקות...

"את... לא תחזירי לי את המתנה הזאת ... נכון?" שאלה דליה בקול חושש.

"לא, דליה", אמרה נטע, חוששת שמא יפרץ סכר דמעותיה מול האם הנרגשת, "זו המתנה היחידה שלא אחזיר".

רננה שלמון, נערה, עיפרון ועיבוד ממוחשב, 2013.

בכל סרלואי | לאורה מעיין

חלב מהשד הריק
חטה מאדמה מצלקת
שירה מגרון חרוך
נהר מאגוז הלב
בקר מחשבת הלילה
מים מהערוץ הריק
לחם מן הצר, מים מן הלחץ

•

הריק מפריח פרפרים לבנים ברחמי
שדי נוספים געגועים
בגדש הריק.
מחדר לחדר, מחפשת בשקט הנושם
פעילות רכות.
אלהא דברוריה וכל האמהות
אלהא דחתולה שגוריה פועים תחת חלוני
אלהא דגיל שלושים
ושלושים יום שאינם מבחינים בין דם לדם
ענני

סבינה מסג | אם משפחה I

כמה מאות שירים
שעמדו לי בגרון
ועשו לי קול מאנפף
שלא מתאים
לאם משפחה
יָרְדוּ לְטִמְיוֹן
כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שְׂמֵחַ בְּחַיִּים הָאֲמֵתִיִּים וְלֹא רַק עַל הַדָּף,
תֵּאָר לָךְ!

רק רגע,
זה לא שאני בוכה
על הרגוש
הגוש בגרון
שהפך רגז, טינה, מאבק-

זה שעכשו הייתי מנסה

הרבה יותר חזק.

אם משפחה 2

אם משפחה, אם!

חפשיה לנפשה

בסלעים

הילדים שלה כבר לומדים

אצל מכשפים אחרים

היא יכולה להמשיך

עם השירים

השקויים האלה

שלא היתה נותנת להם

לאמי

בְּכֹל פֶּעַם
שְׁאַנִי רוֹצֶה
לְהַעֲנִישׁ אֶת עֲצָמֵי
אֲנִי נִזְכָּרָת
שְׁאַנִי לֹא לְגַמְרֵי
שְׁלִי

שְׁאַנִי קִדְּם כֹּל
הַיְלָדָה שְׁלֶךְ
שְׁכַל כְּךָ רִצִית
וְלֹא הָרִית
וְלֹא הָרִית
וְלֹא הָרִית
וְאֵז -- הִיא!

לְכֹזֶאת יִקְרָה
מִי אֲנִי שְׁאַעֵז לְהַרְעוֹ?

מוריה אשכנזי-רוזנבלום | ילדיי הקטנים העתיקים

אינני מדברת עם ילדי בשפה ילדית
אין לי סבלנות
אני רואה אותם מקצה העולם ועד קצהו
בהרף עין
הזמן שלי אתם קצוב במשורה
אין לי זמן למשחקי ילדות

הייתי רוצה

טפטפות שחרות נוטפות ארס שניהן אל לשוני הלכה
בבטני התפוחה אני כמו ילד אפריקאי רעב
העברית השבעה שטה חרישית משחרת לפתחי גופי
בשתצא תפל לעולם שביר מאד
זכוכיות ידבקו לעורה הטרי
הייתי רוצה להזהיר אותה

חלום

פיל מעשן בראש קטר
פרחים לבנבנים של חלום
כמו שרשרת דבדבנים
בשער הדבש של ילדתי
בתות הבשרני של שפתיה
היא מחיכת אלי
את אמי
כמו מתוך חלום
אני נגלית

רוני אלדר-שאשא

*

לְהַקִּיט יְרַחֵם חֲסֵדִים זֹרְחִים
בְּעֵינֵי יְלָדֵי
בְּשָׁעָה שְׁאֵנִי קוֹצֵצֶת
צְפָרְנִים שְׁלֵנוּ

בְּקִבּוּקֵי הַחֶלֶב שֶׁהִפְשַׁרְתִּי –
מְטִרֵי וְשִׁקּוֹת שְׁנֵהָב וּבְדֹלַח
נְמִסוֹת לְכַבּוּדוֹ עַל הַשֵּׁשׁ
לְכַמָּה שָׁעוֹת זֹהָרוֹת

וּבְרֵכַת זֹכֵר הַבְּרִית
עוֹלָה עַל תַּבַּת הַלֵּב
כְּשֶׁהוּא רוֹאֵה קִשְׁתַּת בְּאֶסְפֶּלֶט
וְצוֹחֵק

שריון ג'ינס

רוני אלדרד - שאשא | סבך

גִּלְדִים שֶׁל סֶכֶר עַל יָדֶיךָ
נִגְלִים לְעֵינַי פְּתָאוּס.
בְּמִי הָיוּ תְלוּיֹת הָעֵינַיִם
בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה הִשְׁתַּרְיַנְתָּ
וְהִלַּכְתָּ
בְּמִי אִם לֹא בְךָ

וְאִיךָ מִחֲבָקִים עֲכָשׁוּ דְבַר כָּזֶה מִשְׁתוֹלֵל בּוֹעֵט בִּי לֹא וְדִי הִשְׁכַּם וְהִעֲרַב
וְכַמָּה זְמַן אַתָּה מִסְתוֹבֵב כָּכָה
עַם שְׂרִיזוֹן גִּינָס שְׂרָף סֶכֶר מֵר
מִתְנַדְנֵד לִי כָכָה
וּמִי שָׁמַר עָלֶיךָ
מִהִשְׁקֵט שְׁבַחְדָּר
מִהֲרַעֵשׁ, מִהֲגֹזֵל, מִהֲשֹׁבֵר

אֲנִי יוֹדַעַת
הָאֶצְטְרָבֵל הַזֶּה הָיָה שׁוֹשְׁנָה הָיָה לִבִּי שֶׁלְךָ רַךְ לְהִמָּס הָיָה
וְעֲכָשׁוּ שְׂרִיטוֹת שְׂרָף סֶכֶר
עַל יְדֵי הַמִּשְׁתַּדְּלוֹת לְחַבֵּשׁ
וּמְחַטִּים שֶׁל אֶרֶץ
סֶבֶךְ שְׁעָרָךְ בְּנִי,
אִיךָ לְהַתִּיר אוֹתָם
לְהִיּוֹת

חני כהן-זדה, פעוט בצריח, שמן על קנווס 75X100 ס"מ, 2010.

צחי כהן | עיניים יחפות

לבעו

איך תמיד יוצא לנו
ללכת יחד בדרכים חדשות?
מתבוננים בעינים יחפות על מראות
עוד לא מכירים.
ארגונואוטים חדשים יוצקים
ספינה חסינת שירה
על גג הבית שממול,
ידך נשמטת מידי
לחייך מסרבות לשיפת זקני בנושקך
מפליג כבול לתרני מאי ילדותך
מתיר עצמך לקול סירנות
לרחב אוקינוס חייך.

רחל עופר | תינוקה של האישה הכחולה

האשה הכחולה של פיקאסו יושבת כבר שנים רבות, על קיר תדרנו.
תינוקה בזרועה והיא נחה אל מול הים הצבוע בכחול עמק.
מבטת אל מעבר לשובר הגלים. תקותה אל מול האפק.
חיים חדשים אל מול הקצף הלבן של הגלים.

עוד שנים רבות היא תשב כך, רכונה, נינוחה, מחברת אל תינוקה
שבחיקה.

ומול הקיר, מול תכלת שמי התמונה ורחש גליה המלווים,
מרימה אני את זרועותי ללטרף
את ראשיהם
החומקים
של ילדי הבוגרים.

ישעיהו גוטליב | אבא

בְּגִיל עֶשֶׂר בְּקִשְׁתִּי
אוֹפְנִים
אֶתְּה עוֹבֵד בְּהִי-טָק
זֶה לֹא כָּל כֶּה יָקָר בְּשִׁבִילְךָ.

אֵיךְ הֵייתִי מְנַחֵשׁ
אֶת הַמַּחְבְּרוֹת הַרְיָקוֹת
בְּאֶרֶז שְׁלֶךְ
אֶת הַשְּׁקִיעוֹת
שְׁלֹא צְלַמְתָּ,
שְׁלֹא רוֹאִים מֵהַמְשָׁרָד.
וְלֹא רָאִיתִי
אֶת הַחֲלוֹמוֹת הַחֲבוּיִים
מֵאַחֲרַי ה' מִיִּלְקִי' בְּמִקְרָר.

הַכֹּל כְּדִי
שְׁאֲחֶה
אַחֲרַת.

וְאֵיךְ בְּגִיל עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע
אֲנִי מְקַפֵּל אֶת הַחֲלוֹמוֹת
וְחוֹשֵׁב בְּחִשְׁבוֹן בְּנֶק שְׁלֹנִי.

רישומים

רושם הייתי עצמי בטווש מחיק
בלילות הנפש לבקש
יצאה מהגוף
(רונית אלכזהול).
הייתי נרשם בשירים פצועים
אחוז דמיונות אהבה
ושאריות אמונה מתרחקת.
בעפרון דק נרשמה בי
בקשת א-להים
גם צירתי דמותך,
הכי יפה בעולם.

בראש חדש אלול
ברית בינינו
נחתמה.
בדס לדה
נרשמות אותיות
י ל ד

שפי רוזנצוויג | מפורסם

תזוהר לך, אמרה אימי, מלהיות מפורסם. עכשיו אתה כותב ומנגן כל מיני וכל העלוקות נדבקים לך לעורף, אבל כל המפורסמים בסוף נפלו, תראה את זוהר ארגוב ואת ההוא מהטלוויזיה, שאמרו עליו שהוא הראשון בבידור ויש עוד אלף כאלו. אחרי זה יגידו שהיה לך לב טוב, אבל כשתהיה בזבל שוב תהיה לבד, לבד ובכותרות. יגידו שהסתבכת בחובות, בסמים, שרימית, שאנסת, כל מיני יגידו עליך, ולך תוכיח שאין לך אחות. תזוהר לך מלהיות מפורסם, אמרה לי אימי פעמיים ביום. אבל אני ידעתי שבלב שלה היא חלמה שיהיה לה בן מפורסם, היא ייחלה לטיפת גאווה ברחוב שבו כל הדיירים הסתכלו עליה מלמעלה. שמה בכותל כבר מאה פתקים שכתוב עליהם: "שגבריאלי הקטן גדול יהיה ויצליח ויהיה מפורסם ויביא למשפחה שלנו כבוד. אמין". התלחששה עם רחל אימנו על התקווה הגנוזה הזאת בימי שישי, ועם איזה צדיק שקבור בעמוקה בראשי חודשים, ובהדלקת נרות שבת הייתה מבקשת מר' שמעון ור' מאיר שיעשו לה איזה טיפת נחת מהפספוס, שידעו כל האינטליגנטים של רחביה שגבי בוחבוט הוא הבוחבוט האמיתי. לא הבנתי כל כך למה לי היא אומרת לרוב את ההפך ממה שהיא באמת רוצה. למשל, אם היא רצתה להגיד לי שאני יפה בעיניה היא הייתה מעבירה לי ליטוף רך ועגול מהמצח, עד איזור הפה ואז מנערת את ידה בשאט נפש וממהרת לומר, מכוער טפו, ויורקת על הארץ כאילו אני השרץ הכי דוחה עלי אדמות, או כשכעסה עלי מאוד והזכרתי לה בהתנהגותי הפרזיטית את אבא שלי, הייתה ממהרת להגיד לי שהמזל שלי שאני לא דומה לאבא שלי. ואת זה היא אמרה תמיד באותו הטון שבו הייתה מדברת רק אליו.

בכל מקרה התפילות הרבות שהתפללה אימי התנקזו כנראה לרגע מרגש, שבו התקשרה אלי בחורה בשם סתיו. סתיו הציגה את עצמה כתחקירנית בהפקה של תוכנית אירוח בערוץ חשוב, ואמרה שהיא שמעה שאני מנגן על כלי מיתר נדירים שמקורם במדינות כמו אזרביג'ן, ושהיא רוצה שאבוא להסביר על הכלים ועל המניע שלי, ועל הקהל הקטן והמיוחד ששומע מוסיקה מקורית. סתיו המשיכה לדבר מהר עם הפסקות שגרמו לה להישמע חנינית, וכל מיני משפטים עם מילים לועזיות שנשמעות מקצועיות. ואחרי שהנהנתי ואמרתי פעמיים כן, כן, כי לא מצאתי משהו אחר להגיד, היא הבינה שזה סגור ואמרה שבעוד חודש תבוא מונית לקחת אותי בשש בבוקר ושארונחת בוקר עליהם, ועוד המון פרטים שלא זכרתי אותם לאשורם. כשניתקה את השיחה נזכרתי במילה עלוקות שאמא אמרה לי שהן עוד ייצמדו לי לעורף, ותהיתי אם יש לזיכרון הזה משמעות מיוחדת. בכל מקרה העדפתי לא למתוח את אמא שלי בתקווה גדולה שאולי תהיה נכזבת, והחלטתי לספר לה רק בערב לפני, שלא יהיו ביטולים או משהו.

בחדש הזה ההופעות היו חלשות. הייתי קפיץ. גם בבית. כל בקשה של

אימי נענתה בחוסר שקט. כולם הרגישו בזה. אמא שאלה אם התאהבתי במישהי שלא רוצה, הנגנים בהרכב שאלו אם עישנתי משהו מקולקל. אבל אני לא סיפרתי לאפאחד שאני הולך להגשים את חלום חייה בעוד כמה ימים. פחדתי על הלב שלה.

הגיע הערב שלפני. קראתי לאמא לסלון. היא חשבה שאני הולך לספר לה על הבחורה ההיא שהתאהבתי בה אבל זרקה אותי או משהו, היא התחילה לנאום על זה שכשמראים לאישה שהיא שווה משהו השתן עולה לה לראש, ואז היא תסובב אותך ותסובב אותך עד שהיא תפסיד אותך, אבל אתה תרוויח אישה שתדע מה שיש לה ביד, אומן, ורגיש ומכוער טפו, והיא שוב ליטפה לי את הפנים וירקה לרצפה בשאט נפש, עד שאמרתי לה, אמא, זה לא קשור לבחורה, מחר אני בטלוויזיה, והיא החליפה צבעים ואמרה: יא איבני, יא איבני, תביא לי מים קרים, והושבתי אותה על הספה הגדולה, מזגתי לה מים והתיישבתי בכורסא הצרה לידה. אמרתי לה שאני מתארח בתוכנית אירוח ואני אספר על המוסיקה שלי. אמא ניגבה שתי דמעות וחייכה ואמרה לי רק תיזהר לך מלהיות מפורסם. אחר כך היא שאלה באיזו שעה התוכנית ואמרתי שאני לא זוכר. רק שבשש לוקחים אותי במונית ושהיא לא צריכה להכין לי ארוחת בוקר.

לא התרגשתי מהראיון, רק מזה שגבי בוחבוט של יפה בוחבוט יהיה לה על הפלזמה בסלון, והיא תלך אחר כך למכולת ויעצרו אותה איזה שלושה פלצנים מהשכונה שיגידו לה ראינו את הקטן שלך אתמול בטלוויזיה, אומן, לא ידענו..., והיא תזרח כמו גויאבה שלא בעונתה, ותגיד – יעני בצניעות – תודה לך מר נויברט, או גברת גרין, או פרופסור עמרני, ותצעק בתוך תוכה הראיתי להם מאיפה משתן הדג. מחזות כאלו תקפו את חלומותי השבורים עד שלוש בלילה. קמתי והתחלתי להתארגן לבוקר הגורלי.

ברבע לשמונה הגיעה המונית המיוחלת. הנהג היה עצבני על הזמן ועל הזהירות שלי על הכלים שלי כשהעמסתי אותם מאחור. הם לא אמרו לי שאתה מעמיס בובות מחרסינה, תעלה כבר, יום שישי היום, הוא צעק, למרות שהיה יום שלישי. וכך התחיל היום המפונטז הזה להידרדר לו בקצב המטורף שהנהג נסע.

הגענו לאולפנים ושם בחורה עם משקפיים סגולים ושיער קצר וצבוע בסגול, ולא נחמדה בכלל וצעירה ממני באיזה עשר שנים, אמרה שסתיו שקבעה איתי כבר עזבה, ושתוך חצי שעה אני צריך להיכנס לאולפן בשידור חי. אמרתי לה בחצי גמגום שלא הבנתי שמדובר בתוכנית בוקר, אבל כשניסיתי לצלצל לאמא משכו אותי לחדר איפור שלא הייתה בו קליטה. מרחו לי על הפנים מייק אפ בעצבנות ובמהירות, כאילו אני קוראסון שמושחים בסירופ דביק בפעם המאתיים היום. מיקה עם המשקפיים הסגולות והשיער הסגול אמרה שחייבים להחליף לי את החולצה הנוראית שאני לובש, ובלי שהספקתי להגיב לכפייה הזאת מצאתי את עצמי לבוש בחולצה כתומה וצמודה שנראיתי בה מישהו אחר לגמרי, מישהו שהיה יכול להתאהב במיקה הזאת או להסתדר

איתה הרבה יותר טוב ממני. כבר דחפו לי אוזנייה, שמו עלי את הכלים שהוציאו מהתרמילים שלהם ממש לא בזהירות, ודחפו אותי לאולפן כאילו אני צריך לדפוק את הקטע שלי ולעוף. המנחה עם המלמלה המצועצעת והמחשוף העמוק שהביך אותי חייכה אלי חיוך מזויף וטענה כשאמרה את השם שלי. גם את הו'אנר של המוסיקה היא הציגה במונחים שגויים, וזה הטריף לי את המוח, אבל המשכתי לחייך בשארית כוחותי כפי שהנחו אותי בחמש דקות שלפני. חשבת רק על אמא שלי. לא רציתי לרצות אפאחד חוץ ממנה וגם לא היה מגיע להם. המנחה ביקשה שאנגן קטע אינסטרומנטלי שהקהל שלי אוהב, ואחרי חצי דקה של פריטת גיטרה היא אמרה שזה מספיק. שאלה מאיפה הזיקה למוסיקה הזאת. אם יש אומנים בעלי שיעור קומה שמתעניינים במוסיקה הזאת? ואיך זה להיות אאוטסיידר בעולם הפופ הדורסני. כשבאוזנייה אמרו לי שזו שאלה אחרונה הבנתי שאני חייב לעשות לאמא שלי את החלום עכשיו במשפט קצר ואינטלקטואלי שישמע מפוצץ וחכם, ושהשנים יילכו איתו ימים שלמים במחשבה בחדר המדרגות ויפגשו את אמא במבט מעריץ, אז אמרתי משהו כמו: חלומות של האנשים האמיתיים ממריאים מעל עופות פופ דורסים, וראיתי שהמנחה קיבלה בדיוק את המשפט שהיא רצתה ועברה לאורח האחר שלה. ישבתי שם עוד חמש דקות עד הפרסומות, לשמוע על פטנט חדש של פחי אשפה יפנים שנפתחים אוטומטית לקראת האדם שמתקרב אליהם עם האשפה, נחרדתי מההתפעלות של כולם שם מהעניין ויצאתי החוצה במיאוס גדול.

אפילו תיאבון כבר לא נשאר לי לארוחת בוקר שהבטיחו לי. מיקה הסגולה חייכה אלי חיוך חצי אמין ואמרה שהייתי מעולה בסוף למרות החששות שלה ושהיא זרקה את חולצת הפלנל המשובצת שלי, ושאני יכול להישאר עם החולצה הכתומה, מתנת ההפקה. שנאתי אותה כמו שאף פעם לא שנאתי אנשים, אבל רק התקשרתי לאמא שוב ושוב והמספר לא היה זמין.

העלו אותי על מונית רק לקראת שלוש בצהריים, אחרי שהציעו לי מזון סנדוויצ'ים חופשי שוב ושוב וסירבתי באדיקות מטופשת. הגעתי לבית נעול מבפנים. הרגשתי את הרקות מתפוצצות לי כמעט. שאגתי: אמאאא. תפתחי לי, זה אני גבי. מה לעזאזל יכול לקרות לה שהיא לא עונה בטלפון ולא פותחת את הדלת כבר שלוש דקות. רצתי מסביב, לכניסה האחורית, המפתח הסתבך ולא נכנס, חייגתי מאה, מאה ואחד, לא זכרתי מה המספר של מגן דוד אדום ומה של המשטרה, נתתי כתובת מדויקת לשתי הפקידות שענו לי. אמרתי שהבית נעול ואמורה להיות בתוכו אמא שלי שלא עונה. בסוף המפתח נכנס והבית נראה רגיל מאוד, בדיוק כמו שעזבתי אותו בבוקר.

היא שכבה במיטה, ישנה כמו תינוק, עם חיוך מרוח. התעוררה מעט בבהלה מהקריאות שלי לבדוק אם היא חיה. גבי שלי, חלמתי אותך בטלוויזיה, היא אמרה. מכוער שלי כבר כמעט ערב, אבל לא רציתי להפסיק את החלום, שמעתי שאתה מצלצל, שאתה דופק אבל לא רציתי לעזוב את החלום. חלמתי אותך מעלף שם את כל העלוקות

ואחר כך הולך ומתחתן עם מישהי לא מפורסמת. לא דוגמנית, מישהי פשוטה, שיודעת מה יש לה ביד, אומן. פחדתי להתעורר, איפה היית? למה לא הערת אותי הבוקר? תיזהר לך מלהיות מפורסם. תלך תתחתן איתה. יפה יפה מבפנים. אני אומרת לך. עכשיו תרתיח מיס.

נשמת לרווחה. נראיתי לה מבולבל ולבן, ואמרתי לה שאני בסדר, לא ידעתי מה לספר. חשבתי לעצמי שאולי תכף אתחתן.

גליה הר כסף

*

מנצח

מבעד לסבך

איל אחר שכמותך.

מבעד לשבכה בשעת הבקור

אתה נבט אלי

פניך מצירים עתה בעפרון דק כמו ציורי הצדיקים ההם

קו סבלני, בלתי בטוח

דיוקן עשוי בשקדנות, בעגונה לא מרהיבה

כמעט בלי נגודים של אור וצל

אתה נותן בי את עיניך במבט תבוני שקט, כמתנצל

ורמו של חיוך עצוב בזויות שפתיך שהשלימו

סוף כל סוף השלימו

מישיר אלי מבט לא ממקד, מביט בעצם פנימה

אל תדאגי לי אמא

אד עולה מן האדמה ומשקה את פני השנהב האצילות שלך, שצהב קל

פשוט בהן

כמו חלצת שבת נושנת, דהוייה

ואיזה המטר ההוא, שהפליא בך מכותיו

שערך היבש נקי ומספר כהלכה, פאותיך מסתלסלות סלסול נאות בלתי

פרוע

הציצית שלך המציצה ממפתח הצואר של חלצת הטריקו

איננה צחורה. אבל כבסת אותה ככל שהייה לאל ידך

כן, הסתדרתי,

השריתי, מים ואבקת כביסה, בדלי

אתה מסביר במאור פנים פשוט –

המשקפים שאבדו והתעקמו ונשרטו תמיד,

עכשו הם תקינים, מאזנים

מאחוריהם עיניך הכהות, כנועות

אני שמך לב שהאף שלך החל להתעגל ולאבד את נטיותו הנשרית החדה

כל כך, המסכנת

פְּנִידָה שָׁבוּ לְהַיּוֹת
תּוֹאֲמִים וְנִעְיָמִים כְּפִי שְׁהִיוּ בְּשִׁהִיית יֶלֶד

אֵךְ אֵיךְ הַתְּכַלֵּת הַשְּׁקוּפָה, הַנְּהַדְרֵת, הַמְּלֶאכֶת הַהִיא
הַתֵּם הַבְּלֵתִי אֶפְשָׁרִי
וְאֵיךְ אוֹתָהּ תּוֹחֵלֶת מְמַשְׁכָּה, מְאֶכֶלֶת
כָּל אוֹתָן שְׁנַיִם בְּאֶרֶץ הַגְּזֵרָה
אֲנִי שׁוֹאֵלֶת

אִם סִסְרָא אֲנִי
מִלֵּלֶת, גּוֹנַחַת, מְתַאֲבֶלֶת

נישואין שניים

גברים מיאשים של מוצאי שבת יושבים על המדרגות בכניסה לבלוק
בטבריה
גופיה
מכנסים קצרים קמוטים
זיפים
בקבוק שתיה עומד באקראי לצדם כוס פלסטיק מעוכה
שיר אהבה חלוד ומצרצר בוקע מן הפלאפון
השעה מאחרת מאוד, האויר הטברני חם, כבד
כמו אברהם בברית
בין הבתרים
אני חולפת ביניהם בדרכי לדירה
בזיוות, בתנועה אחת ענינית, חלקה, מדיקת
איני מישירה מבט
נושאת בידי מזודה מסדרת למופת
מערכות בגדים לירח הדבש, ליפגלוס, קרמים
ביד השניה אני מגביהה בזהירות את מארז הנילון מאיקאה המגן
באדיקות על בגדי הכלה שלי
יש לי חתנה מחר

חני כהן-זדה, ריקוד, שמן על קנווס 75x100 ס"מ, 2010.

עדי פישמן | הורסת החתונות

רונית פוקחת עיניים אל בוקר אירוסיה, פניה מוטרדות: היא חלמה על הורסת החתונות.

כלום לא קרה בחלום, אבל זה רק בגלל שרונית פקחה עיניים בכוח כדי למנוע את זה.

הורסת החתונות פועלת במגזר שבע שנים בקירוב. באה, הורסת, הולכת. לפעמים היא צועקת לתוך המיקרופון ונמלטת; לפעמים באמצע הריקודים המעגל קופא פתאום, כי במקום מוסיקה נשמע קולה; לפעמים, וזו האפשרות המבעייתית מכול, היא ניגשת אל הכלה ולוחשת על אוזנה – לכל כלה היא מכוונת מילים אחרות, וכל אחת מהן מרגישה שהלוחשת יודעת בדיוק את חולשותיה, כאילו היא מכירה אותה מיום היוולדה... המאמצים להבין מי היא – נכשלו. נדמה כי בכל אירוע היא לובשת דמות אחרת, ולכן התמונות שהופצו ברשת נותרו ללא שימוש (: Fw: Fw: Fw: Fw: : הדפיסו והביאו לחתונה הבאה!!!! הורסת החתונות!!!!). הניסיונות ללכוד אותה בשעת מעשה נחלו כישלון מביש: איש לא זיהה אותה, איש לא ידע מה תעשה ואיך תהרוס את החתונה הפעם. אי אפשר היה להרגיע את הציבור המבוהל. הפקות של חודשים הפכו ברגע אחד לקרקס, ואילו אצל כלות וחתנים גאה הבלבול עד כדי כך, שהיא הרסה גם חתונות שהיא לא הרסה.

"מה את חושבת אימא?" רונית פונה אל גבה של פנינה, אמה, שחותכת משהו על השיש. "דרור אומר שבאולם יותר קשה להורסת החתונות לפעול. אימא! מה דעתך?" פנינה לא עונה. רונית לוגמת עוד לגימה מהקפה. "אימא???" "לא יודעת אם זה העניין", אומרת פנינה, מגרשת במצמוץ את דמעות צריבת הבצל, ומגרשת את החתיכות לקערה. "טוב, אבא ימשיך מכאן". היא שוטפת ידיים ויוצאת מהמטבח.

אחרי החתונה הראשונה נפוצו אגדות ושמועות, בעניין, בלהט, בגאווה של מי שהיה שם, הוא, או בן דודו, או החבר של בן דודו – כך התפשטה לה האגדה האורבנית, כמו הסיפור על ההוא שהיכה את אשתו הטרייה בחדר ייחוד, או כיצד הורסת החתונות השתלטה על מערכת ההגברה של התזמורת והממה את הרוקדים עם כמה משפטי מחץ על השקרים המקובלים בין בני זוג. את הכעס הכי גדול היא עוררה דווקא כשהציקה לשש שושבינות זערוריות בשמלות כלה: הקטנה טענה שהיא זקנה ועוד מעט מתה, בת החמש אמרה שלא נכון, עובדה, גם סבתא עוד לא מתה. בת השמונה אמרה שהיא חילונית, ובת השבע אמרה שהיא הייתה לבושה בשמלה כמונו, כמו שלומית, שמלה לבנה של כלה... הבנות בכו ובכו, ואחיות הכלה גיסותיה נעדרו מהחופה לטובת ניסיונות השקטה כושלים.

"ברור שרק בציבור שלנו!", ישאג בערב אביו של דרור באמצע הוורט.

"החרדים יקרעו אותה לגזרים, החילונים יחשבו שהיא שיכורה, רק הציבור הרופס שלנו מסוגל לבלוע דבר כזה במשך שנים. שנים! כמו בתקשורת. כמו בגוש קטיף. כמו בממשלה. כמו ברבנות הראשית. בכל מקום אנחנו למרמס. למי עוד היו מעלים על הדעת בכלל לעשות את זה, תגידו לי". אף אחד לא אמר. כולם ישבו נזופים.

בהמשך הבוקר רונית מוצאת את עצמה במרפסת, מביטה בערימת עלוני השבת שמחכים לשווא לגניזה. רבים מהעלונים מכילים דברי חזיון ונחמה אל מול הורסת החתונות. "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", כותב מי שכותב, "להמשיך ולבנות בניין עדי עד, ועוד אחד ועוד אחד ביתר שאת וביתר עוז", מגיבה כותבת נוספת. היא שומטת את העלון שמצטרף לחבריו, ומנסה לאלץ את עצמה להיזכר למה היא כאן. שולחנות. עציצים. ארון שירות. למה באתי? פעימה של כאב באצבעה מזכירה לה: אה, פלסטר. הקולפן קילף לו פיסה מהאצבע שלי, איה.

היא חוזרת מובסת אל המטבח ומתחילה לחתוך את הבטטה לפרוסות דקות ולהניח בתבנית, האצבע המלופפת לוחצת על הסכין. הנה מיקי מאוס על הפלסטר. נפלא: המוח שלה שוב מעונן. בבלוג שלהם, דרורונית, התפרסם מאמר חדש אתמול ונוסף יתפרסם מחר. אבל גם דרור לא יודע שהמוח שמפיק פוסטים רהוטים ושנונים, בזה אחר זה, הולך ומתפוגג לו. ושניהם בזים עמוקות לשקרנים.

***

פנינה, אמה של רונית, מתמחה מאז ינקותה באיתור שקרנים. עיניה מבקיעות פנימה, מאתרות ומפוררות לאין כל מעשה רמייה, ניסיון תחפושת, העמדת פנים, צביעות וכחש.

כשדודים חנפים קנו לה מתנה וחייבו אל הוריה, היא סימנה אותם וזכרה לא לחייך אליהם במפגש הבא. כשהמורה נתנה תפקיד ראשי לבת של ראש המועצה, היא הפסיקה להקשיב בשיעורים. כששכנה שיבחה את העוגה שהכינה בקול מתקתק ורווי צביעות, היא הפסיקה להכין עוגות.

כישורי הראייה שלה השתבחו והתרחבו, הלכו והתחדדו, עד כי יום אחד כמעט ולא נשארה לה מציאות להתבונן בה. הכול נותץ על ידה. היא הייתה מוטרדת. אם הכול אחיזת עיניים והשקר פושה בכל דבר, האם יתכן שהשקר הוא הוא האמת?

שקר או אמת, הגילויים שלה לוו ברתיעה עזה מכל מה שסבב אותה. ההרגלים של אנשים, לבושם, צחוקם, הטקסים המופרכים שהפיקו, הנימוסים וההליכות שדיגמנו. היא הייתה זרה ומזרזה. היטב ידעה שאם כולם נוסעים מולך, זו את שנוסעת נגד כיוון התנועה, ואם נדמה לך שכולם יצאו מדעתם, כנראה שאת המשוגעת.

אבל ידיעה נוספת קיננה ולא עזבה: לא יעזור כלום, זו אני שרואה נכון. היכן שאחרים ראו קדושה, היא ראתה בינוניות וחדלות אישים.

כשאחרים סגדו, היא צמצמה עיניים ועיוותה פנים בבוז. אם סביבה בכו בהתרגשות, היא בהתה סביבה ולא הבינה על מה ולמה. היא המשיכה לבנות את חייה סביב המתמטיקה ("התחום היחיד שמכיל רק אמת", הצהירה עוד בתיכון), וכלפי חוץ הייתה מורה למתמטיקה, רעיה לאיש מוסד בכיר (סייג לחוכמה – שתיקה, גרסו שניהם) ואם לשלושה. אך בתוכה הרעש גבר.

וערב אחד, בחתונה אחת, נושמת בכבודות תחת מעטה בדים כבדים ומרשרשים עליה וסביבה, מוקפת עד בעתה בחיוכים קורעי שפתיים, בלחיצות ידיים איתנות מדי ובחיבוקים מגושמים, ריח האוכל גודש את אפה וריאותיה ומחליש את גופה כאילו הייתה בתחילת הריון, עלה במוחה רעיון מפחיד.

היא ניסתה לשכוח אותו, אבל הוא נטפל. הוא נעץ את ציפורניו בגבה, והלך אתה לכל אשר הלכה: כואב, מגרד, אבל גם משלהב, שואל אותה, דוחק בה. לבסוף, לא נותר לה אלא לעשות בו מה שעשתה בכל הרעיונות שעלו במוחה: לבחון את תקפותו.

בחתונה הבאה היא הקפידה לא לפגוש את מבטו של אף אחד. היא התחפשה בשירותים, ואחר כך הכול היה קל להפליא. היא ניתקה את המיקרופון של הרב, שרק שפתיו המשיכו לנוע כדג מפרפר אך קולו לא נשמע, וקולה שלה נשמע ברמה. במילים מושחזות היא הפכה לחוכא ואיטלולא את כל מגדל הקלפים שנבנה סביב המעמד. שתי דקות אחרי כן היא כבר הייתה על גג האולם. היא עקפה במהירות את ערימות הגרוטאות, את מנועי המזגנים הנוהמים, הגיעה לקצה והחלה לרדת במדרגות החירום. היא הביטה למטה, אל נתיבי איילון שהתפתלו תחתיה והרגישה בחיים.

שבע שנים עברו, שבע שנים להולדתה של פנינה החדשה, הורסת החתונות.

***

וכשתם הדיון שטיפל ברגשי הנחיתות של המגזר, והחלו לדבר על פרטי האירוע, הפך המעמד למוזר בעיני רונית. מקטין. על גבול המשפיל. ההורים מתכנסים כדי לדבר נכבדות בנערה. הילדים רוצים להתחתן. וכשהתחילו לדון בכסף, קמו דרור ורונית והלכו לחדר. "אני צריכה לומר לך משהו, דרורי", רונית נושפת בכוח אוויר מאפה, מרכינה גופה קדימה. דרור מתיישב מולה על הפוף, אבל לא משתרע עליו, אלא רוכן לעומתה, מביט בה.

"אתה זוכר את הפוסט שלי על שיתוק בראיון עבודה?"

"חמשת אלפים ומשהו צפיות."

"אתה חושב שהמצאתי את המצב שתיארתי שם, הא? הרי לא יכול

להיות שרונית המבריקה תהיה כזאת עילגת.
 "אבל במציאות, לעומת זאת" ... ממשיך דרור בטון של מספרת סיפורים
 "המוח שלי מתפורר."

הוא מחייך. "זה השלד שאת מוציאה עכשיו מהארון? נו."
 רונית נאנחת. איך תגיד את זה. איך תסביר לו את חומרת המצב. היא
 ניסתה לעורר בו את הבהלה שחשה, ובו בזמן כמהה שלא יאמין לה.
 "אבל מתוקה, זה הגיוני שמחוננת על כמוך תרגיש מדי פעם איזו חריגה
 מהגבהים שהיא נמצאת בהם."

"אני מוצאת את עצמי בחדרים בלי לדעת איך הגעתי לשם."
 "כולנו, מה קרה לך."

"אני שולחת אס אס שכבר שלחתי, כי שכחתי ששלחתי אותו."
 "אני יודע."

היא פולטת צחוק עצבני קצרצר, לוקחת את המכשיר הנייד שלידה
 ומשחקת בו.

"בשבוע שעבר באתי לשלם על השמלה הזאת בקניון, ופתאום נלחצתי
 שאני לא מוצאת את המפתחות. הם היו בחניון, באוטו, והוא היה מונע."
 שרירי פניו המשועשעים של דרור מרפס, הוא מתבונן בה וממתין.
 "עוד בענייני אוטו? אני שוכחת איפה הוא. אני שוכחת להרים את
 ההנדברקס. קרה לי גם... קרה לי ששכחתי לאן אני נוסעת."

"אז מה עשית?"

"הסתכלתי מה אני לובשת. איזה תיק אתי."

"ואולי זה האירוסין? ההתרגשות וזה?"

"זה מהשביעית ככה. שבע שנים עברו מאז שזה קרה בפעם הראשונה.
 אני לא יודעת למה זה התחיל, אבל .."

דרור שותק.

שניהם שותקים.

"אני גם לא יודעת לדבר. זה רק נדמה לכולם. בפנים אני מגמגמת.
 בורחות לי המילים בתוך הראש. לפעמים דווקא כן מתנסח לי משפט
 יפה, אבל אני לא אומרת אותו. אני שותקת. אתה יודע למה?"

"למה?"

"כי אני לא בטוחה שלא אמרתי אותו כבר."

"בדקת את זה פעם? נזירולוג? פסיכולוג?"

רונית מתכווצת.

"הגיוני שתשאל. לא. זה היה מדי מבלבל. ולפעמים אני יודעת ששכחתי.
 אני זוכרת ששכחתי, אבל שכחתי מה שכחתי. אז אני מנסה להיזכר..."

"די!" דרור קם, מניף את עצמו לעמידה.

"דרור?"

דרור מפנה את גבו אליה. הוא מתקרב אל שולחן הכתיבה, מתיישב על הכיסא המשרדי ופותח את המחשב הנייד. המסך מאיר, והצליל ממלא לרגע את החדר.

רונית מלקקת את שפתיה. קולה מצריד פתאום.

"זה השלב שבו אני אמורה לתת לך חופש לעוף מכאן."

"רונית, בואי בבקשה", דרור מזמין. אבל אין עוד כיסא. היא מתיישבת על משענת היד, שערותיה הארוכות מחליקות על כתפו, שנרתעת לרגע אבל שבה למקומה. הוא מרים את ראשו אליה ועיניהם נפגשות. היא מפנה את מבטה אל הטקסט שבמסך.

הבלוג שלהם פתוח בפוסט המדובר, על שיתוק בראיון העבודה. העכבר צובע את משפט הסיום: "גם אם נאלמתם דום, מה שנאלם לא נעלם. הוא ברח לרגע, סיבותיו עמו, ויעלה שוב במקום אחר, כשיתאים לו יותר, הרבה יותר."

רונית קוראת, משתהה מעט ומפנה את מבטה אל דרור שעודו מתבונן בה, עיניה נוצצות.

"תודה. אבל לא יודעת. בכל זאת זרקתי פצצה."

"אני מאמין לך, ואני גם מאמין למה שכתבנו יחד. אנחנו הרי לא משקרים שם, נכון?"

***

השמש נטתה לשקוע, ודרור והאבות נסעו להתפלל.

פנינה, רונית ונאוה נשארו לשבת. הפורום היה קטן מדי, והזמן עד לסיום מנחה-ערבית ארוך מדי. נאוה ניסתה, אבל פנינה איומה בפטפוטים.

"את מורה למתמטיקה, נכון?"

פנינה משמיעה המהום.

"אז התפוח לא נופל רחוק מהעץ. רונית תהיה רואת חשבון, כך שהכול נשאר במשפחה!"

"בהחלט", מנסה פנינה לחייך. ונאוה ממשיכה: "התואר שלך במתמטיקה? איזו אוניברסיטה?"

רונית מתבוננת בפנינה, מסוקרנת לגבי מסלול המילוט שתבחר אמה הפעם. גם ככה היא בעמדת נחיתות כאן: את האוכל בישל בעלה; והשמלה של נאוה ניצחה את השמלה שלה עם שרוול אחד קשור מאחורי הגב; ומי מוסר סחורה יותר טובה למי – זו התחרות האמתית והיא פרדוקסלית. אם הצד שלך יותר מוצלח, ניצחת בתור הורה, אבל הפסדת בעסקה. בכל מקרה, יודעת רונית, בשיחה הזאת לא תקבל

נאווה את מבוקשה. המתמטיקה היא טאבו. אימא שלה לא תדבר על זה. אבל פנינה משמיעה קולה לפתע.

"בואי, אני אספר לך משהו שעולה לי עכשיו. זיכרון ילדות."

"אה... אימא!"

"כן רונית?"

"מה עם הקינוח? להוציא אותו מהמקפיא?"

"גם הסיפור הזה גם הוא על קינוח. עוגת יום הולדת. אימא שלי התקרבה עם המגש הענק והכריזה, 'בואי פנינה תראי לכולנו מה זה ילדה בת ארבע, מה זה ארבע?' היא חשבה שאגיד שתיים ועוד שתיים, אבל אני אמרתי: שש עשרה חלקי ארבע, ארבעים חלקי עשר, שמונים חלקי עשרים, שתיים כפול שתיים.

הקהל נהם בתדהמה, ואני הייתי בשמים.

אחר כך, במטבח, שמעתי את דודה שלי אומרת לאימא: 'תזהרי שלא תגדלי פה מטורפת. מי ירצה להתחתן עם כזה דבר?'

"אז היית גאון מתמטי", אומרת נאוה.

"הייתי.", עונה פנינה.

"ולמדת בסוף מתמטיקה", ממשיכה נאוה לנסות.

"בסמינר למורות". חתמה פנינה.

"למה סמינר?" קראה נאוה ומיד התחרטה.

"למה סמינר? את הגאונות של נשים כמוני צריך פה כמו סרטן."

צלצול הטלפון מציל את רונית, לפחות לעת עתה, מהמחשבה מה לכל הרוחות קורה כאן בערב אירוסיה.

"אנחנו בדרך", מכריז דרור. "ויש לנו כבר כמה רעיונות לאבטחה. הורסת החתונות אלינו לחתונה לא תיכנס."

***

פנינה ובעלה שוכבים במיטתם. על השידה שליד המיטה מוורידה ערימת הזמנות, ולידה ערימת מעטפות. גיליון גדול של בולים, מחוברים זה לזה בנימים דקיקים, מתעופף אל הרצפה.

חיי הנישואין דווקא בסדר. במוחה לעגה פנינה לשני המונחים, בוודאי לחיבור ביניהם: "חיי נישואין" ו- "בסדר". אבל האיש שלה באמת היה בסדר. הוא הכיר אותה, את תסבוכיה ואת התסכולים שליוו אותה, ולא התרגש מהם. אבל בשבע השנים האחרונות התמונה החלה להסתבך: כדי שתוכל לומר את האמת, פנינה נאלצה לשקר לו. היה עליה לחמוק בערבים, לחנוק רגעי כאב וזעם, אבל גם רגעי התעלות ואדרנלין שמגיע לשמים. להמציא ולבדות ולספר סיפורים ולהסתיר מלבושים והזמנות

ושרטוטים. לחזור הביתה רועשת מבפנים אבל דוממת מבחוץ, ולארוז את עצמה, עד הפעם הבאה.

ועכשיו, עם נישואיה המתקרבים של רונית, היא צריכה לעמוד עם כולם בעיניים רושפות, ולקדם את פני הרעה.

הרעה שוכבת עכשיו לצד בעלה, שמחשב נייד מונח על ברכיו, והוא משווה בין הצעות מחיר ששלחו לו חברות אבטחה פרטיות. הן צצו כפטריות אחרי הגשם בעקבות החתונות ההרוסות, מתגאות בחבילת אבטחה נחושה והרמטית אבל עדינה ונסתרת.

"סיפור של ארבעה עד ששה אלפים נוספים", הוא אומר.

"והם מצליחים להגן מפניה?" שאלה מכשילה. והוא כרגיל נופל בפת.

"טמיר אומרים שבחמש עשרה חתונות שהם אבטחו זה לא קרה".

"מרשים ביותר", היא מכריזה ונוחרת גיחוך.

"אני לא יושב פה בחצות כדי שתתחילי עכשיו עם הסטטיסטיקות, בסדר? אני עושה מה שאפשר, טוב?"

"סליחה." היא נושפת, מתקפלת על המיטה, סוגרת את סיפורה ומתכסה. "תלך על הכי טובים."

***

כיסא הכלה הוא נדנדה של זכוכית. פנינה ונאוה עומדות משני צדיו.

רונית שמחה. עור פניה קורן.

מעניין, חושבת פנינה, האם יעמוד מישהו על קשר הזמנים בין יום נישואיה של רונית להפסקת פעילותה של הורסת החתונות. אל מול רונית בשמלת הכלה, טהורה, יפה, שלמה (בטח! צווח קול בתוכה, ככה חושבות כל האימהות!), אל מול האהבה בין רונית לדרור, שעומקיה נובעים אל המציאות הנגלית, היא לא מצליחה להיזכר למה כילתה זעמה על חתונות, ומה בעצם היא רצתה. הקרואים נעים סביבה, וכל מה שמעורר אצלה בוז ורתיעה בימים כתיקונם, משחרר קעת בתוכה חמלה משועשעת.

בעלה מניח את ידו על כתפה, ולרגע היא מרגישה מתחתנת בעצמה.

ממש לפני שהכול מתחיל, רונית קמה ומחבקת אותה ומביטה אל תוך פניה. אני אוהבת אותך, היא אומרת משפט שמעולם לא נאמר ביניהן, ופנינה נרעדת מעט ונושקת לרונית.

וכשהדבוקה ששואגת עוד יִשְׁמַע מתקרבת, מזג האוויר מתחלף. רונית אובדת לה בתוך ההינומה. קול השירה מבהיל את פנינה, מערפל אותה. היא עוצמת עיניים ופוקחת אותן ומתבוננת בנאוה. השמלה של נאוה, שקודם הייתה בסדר, נראית לה כמו קשקשים של בתולת ים. השמלה שלה עצמה מגרדת לה, וברור שאין בעיה באריג. הנשים שיצרו מסדרון למעבר החתן ופמלייתו מחייכות

אליה חיוכים מתנשאים, או מלאכותיים, או מלאכותיים וצבועים. והנה החוצפנית שניגשה אליה קודם, חברה לעבודה. "זוכרת איך דאגת לרונית? הנה, תראי איך היא הסתדרה!" החבורה מתקרבת, החצוצרה מריעה לצדם, אבל הקול בתוכה חזק יותר. הסתדרה. איך. דרור מתקרב, שני האבות אוחזים בזרועותיו. אל דאגה. היא לא תחבל בחתונה הזאת. הם כבר כאן. רונית. בתה. כמה לצים רוקדים לעומת דרור, מניעים את ידיהם ורגליהם בעוויות. רונית מהופנטת, פניה אל אהובה.

קול השאגות נמוג, ואתו נשיפות הקלרינט ותרועות החצוצרה. רגע של דממה. חזה של רונית עולה ויורד, כפות ידיה לופתות את השמלה במורד ירכיה.

"זוכרת איך דאגת לה? תראי איך היא הסתדרה!", אומרת עוד שכנה, והקול גדול ומוחשי ורם, הקול דופק מבפנים על קירות ראשה של פנינה.

"הסתדרה? מה זאת אומרת הסתדרה?" קולה של פנינה עצמה מפלח כל פינה בגן האירועים, צלילו אחר, לא מוכר, אבל ידוע. דומיית ההמתנה הנרגשת הופכת לדומיית אימים.

"את מה בדיוק החתונה מסדרת? ואת בעצמך מסודרת?" היא פונה אל האישה האומללה שמולה. "או שמישהו סידר אותך? ואת מנסה לסדר אחרים בתמורה?"

זה הזמן להיעלם. אלא שכעת כבר אין לאן. פנינה עומדת בבגדי אם הכלה, בתחפושת שתפרה לעצמה, ומביטה אל קהל חסר נשימה. הבזקי הפלש גם הם נדמו. שקט מוחלט, דקות ארוכות. תינוק אחד הרים קולו בבכי לפתע, ונהמת רכב חולף נשמעה בבחירות, על אף המרחק מן הכביש.

נאוהה התנערה ראשונה, שחררה את ידה ממרפקה של רונית וניגשה אל בנה. כשנשענה על כתפו, הוא החל לבכות. נאוהה ובעלה חיבקו את בנם וסבו לאחור. הקהל נרתע לצדדים, ואילו ההורים ובנם החלו ללכת בחלל שנוצר, מתרחקים מן הכלה, שנעצה עניים בדרור המתרחק. קורה מה שצריך היה לקרות מזמן, עוברת ברונית מחשבה כואבת. הוא הולך.

אבל היא קמה על רגליה.

הקריאה מטלטלת את קהל המאות.

דרור!

הוא נעצר. לחישתה של אמו מגיעה אל רונית. אל הוריה. אל קהל מאות העדים. "חכה. אנחנו צריכים ללכת ולחשוב. אל תסתכל סביבך. אתה מבין מי זו אימא שלה? הייתי צריכה לנחש! בוא אתנו". דרור עומד זקוף, דמעות זולגות על לחייו. אמו מנסה להוביל אותו אל המשרדים ואל חדר הייחוד, אבל רגליו של דרור נטועות באדמה.

דרור!

הוא מסתובב. הוא עוזב את אביו ואת אמו. והמבט שהוא ורונית
מישירים זה אל זה אורג בתוכו את הכול: את הכאב, את הגעגוע, את
הכעס, את התבונה, את האהבה, את הערגה, ואת האפשרות לשכוח.
דרור מושיט את שתי ידיו אל מעבר לראשה של כלתו, תופס באצבעותיו
בהינומה, ומכסה את פניה.

כנרת פולק | עֵשׂו

וְרִיחַ שְׁתִּיקוֹתֶיךָ כְּרִיחַ הַשָּׂדֶה:
זֶהב בְּרִיחוֹת.
עֲסִיס הַמָּרֵד
הַנוֹטֵף מִתּוֹק מִבֵּין אֲצִבְעוֹתֶיךָ
הַיֵּשֶׁר אֶל תּוֹךְ עֵינַי,
עוֹשֶׂה בְּהֵן דְּמָעוֹת
תְּאוֹמוֹת
אֶחָת וְאַחַת
לְכָל יֶלֶד מִלְּדִי.

•

וְאֶפְלוּ
בְּשָׁעָה שֶׁנֶחְשָׂיךָ כְּרוֹכִים לְךָ עַל עַבְבֶיךָ
אֵל תְּנוּעַ.
הֵנַח לָהֶם לְהִתְפַּתֵּל סְבִיבְךָ
שִׁירְעִידוּ בְּךָ עוֹלָמוֹת.
הִיָּה לָהֶם מְרָכּוּ.

אַחַר
תִּנְאֻחוֹ בְּקִצֵּה זָנָב
בְּעֵדִינּוֹת
(כְּאִדָּם הַמְּנַתֵּק גְּדוּל רֶךְ מִן הַקְּרָקַע,
אוּ מִסִּיר הַחוּט הַדָּק מִתְאַנֵּת הַבְּכוּרִים)
הָרֵם אוֹתוֹ אֶל הַשָּׁמַיִם.
קִרַע אֶתוֹ אֶת יַם סוּף.

אֶסֶף הַנְּשָׁלִים
הַמוֹטְלִים לְרַגְלֶיךָ
מִלֵּא אוֹתָם בְּאוֹתִיוֹת לְבָד. וְאִזּוֹ
הַפֶּךְ לְאֵט אֶת פְּנֵים הַנְּשָׁל,
הֵנַח לוֹ שִׁיחֵיָה עוֹרֶךְ,
הֵנַח לוֹ לְהֵאִיר פְּנֵים בְּחֻלְשׁוֹתֶיךָ.

סוודר הפרידה

כנרת פולק | געגועי שבת

ערב שבת היה לי זמן של געגוע.
דיוקנאות שלכם תלויים על ריסי אותיות שבסדורי
ונשירתם מתנגנת בשירת פמליא של מעלה.
גזרת שכחת הלב לא חלה כנראה על הזמן המדיק הזה
זמן שלא ננגע במספרים של עלמא דפרודא.
בשלחן השבת אני מלטפת עורכם
בקטיפת מפית החלות.
האצבעות מעבירות אלי את
התענוע שבגעועי הכפול
הפעימה האחת שבה הרחוק הוא הקרוב מכל.

חני כהן-זדה, מתמלא מתרוקן, שמן על עץ 20x45 ס"מ, 2013.

חמוטל בר יוסף | מצווה על המת

"מצווה על המת שישתכח מן הלב",
אני אומרת דברי כבושין לבני הקטן
שכבר שלושים שנה לא מתפורר,
לא מתבגר.
הוא היה נער נבון מאד. לא סרֶבן.
התורה צוֹתה עלינו לאהב. לכבד. לא לחמד.
וגם מצוות מעשיות רבות שאינן מעבר ליכולתנו.
למתים יש רק מצווה אחת: להשתכח,
והם מתקשים מאד לקימה.

נתנאלה בן-דוד | שכבות

בגלל שרציתי להיות אתך
אחרי ככלות הכל... נזרא.
עטיתי ביץ במראה שכבות
שכבת ביץ לחה,
שכבת ביץ רטבה, מזיעה
שכבת ביץ יבשה גבשושית

אבל לא הצלחתי לפשט מעלי את פיג'מת הנשימה
היא התפרעה התעקשה להנשים אותי כל הזמן
על שלל פרפריה הבהירים.

בגלל שמאסתי במסך התחרה השקוף אטום
המפריד בין כאן –
לשם.

עטיתי אדמה,
לבשתי אדמה,
חבשתי אדמה,
נעלתי אדמה,
רכסתי אדמה.

מחכה למופע הצמיחה הגדול
דרוכה
ודרוכה
מתפקעת.

מעיל חיים

בגדי החמודות שלך חלצת אהבה
מכנסי חבוק

מעיל חיים תעשה לו אמו
משתכחת מתפקידה המיעד לה מדורות
מהצעקה אחריו: "הסודר, אל תשכח לקחת סודר"
הודפת את הצעקה
גוננת את סודר הפרדה
שיעלם עם הפרוטוקול
שלא יפריע בדרך הארבה.

אי-מהות

א.

ילדה ילדה ילדה
ילדה ילד ועוד.
שהיו משחקים הילדים היו פרצי חיים משוכבים
חיות עמקה
זיק, זיק,
ברם, האגו האתרוגי שפקע ממנה
התחבך באגו.
זיק הפך פיצוץ.

ב.

תמצית האמהות
אי - מהות

שנתן האגו דרור
ולמדה אותו לעוף
גלתה את סוד
האי - מהות
הם כבר לא היו שם
פרחו מהקן.

הבינה, אתם מדמי,
אתם מחלבי,
אתם בוקעים ממני
בכאב הכי ענג
בעמק הכי שרשי
אתם
לו תמשני אמי
ממשיים כל כך
מממשים כל כך.

אתם לא שלי!!!
שולחת צפיות
לאלף עזאזלים.

להסתכל בכם מרחוק
לראותכם בלבד
לישאת את משא ההסוס ההתלבטות.
מתהפכת מצד לצד בלילה:
הבחירה שלכם
הבחירה בינכם
נצבת מרחוק מנפנפת לספינה
המתרחקת
לפעמים מתירה את העגן
במו ידי
זועקת בלי קול
מה עשיתי??
יוצאת בת קול
לוהשת
אי - מהות אי - מהות
טפות חלב מעיניה
מדממות.

אי - מהות מולידה אמונה.
אמונה, תינקת מתוקה
הלוהשת לי: מנעי קולך
ושבו...

נעמה שקד | נעמי, כליון, ערפה (קטעים ממדרש למגילת רות)

א. וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לְגוֹר בְּשָׂדֵי מוֹאָב
הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו
אֶפְרַתִּים מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה

הם לא רואים שום תמרורים, בדרך בית לחם ברוח
אשה גדולה עזובה כשדה (נהי געגועים רועד בחלל,
נהי רחוק רחוק ודק כחוט) מבכה על בניה.

ב. וַיָּמָוּתוּ גַם שְׁנֵיהֶם מִחֲלוֹן וְכִלְיוֹן

וימתו גם שניהם
ותדם נעמי

וערפה ורות יבכו את השרפה אשר שרף ה'

*

לא כליון ולא שָׂרָף היה שמו, אלא שזיף; שנולד
בחודש שבט, ושחרחר היה ונאָה מכל בני יהודה.
וכשגדל נקרא כִּלְיוֹן על שם יָפִיו – כלול כָּלוּ, עץ שזיף
בהדרו בחגוי ארץ יהודה, במדרגות על פי הגאיות.
גזע דק כהה וענפים פורצים, תנועות עזות נעריות –
וערפה אתו, מרכינה חיוך וראש אל ביניהן. אבל כאן
באדמה אחרת נשדף לשדו ולא עשה פרי, עוד ימים
יָגַעוּ.

איך כלתה ונסחפה נפשו, מתרונן כפתי ואובד – "אם
יאחו בי המפלא הזה" – ואין לו קרקע, שרשיו רַוִּים
שמים. איך בער, יפה כל כך, נסָּף בלהבה תכלה,
פרחיו הלבנים אָכְלוּ, השחירו וקמלו הענפים, כָּלָה
הגזע לא נותר דבר

חד אמר: מחלון
וכליון שמו, ולמה
נקרא שמו יואש
ושרף? יואש –
שנתיאשו מן
הגאולה, שרף –
שנתחייבו שריפה
למקום. וחד אמר:
יואש ושרף שמו,
ולמה נקרא שמו
מחלון וכליון?
מחלון – שעשו
גופן חולין, וכליון
– שנתחייבו כליה
למקום.
(בבא בתרא צא
ע"ב)

ג. ותִשַׁק לָהֶן וּתְשַׂאנָּה קוֹלָן וּתְבַכֶּינָּה
 ותִשַׁנָּה קוֹלָן וּתְבַכֶּינָּה עוֹד וּתְשַׁק עֲרֶפֶה לַחֲמוֹתָהּ

רגע ופני לטמן בשקע צוארך אמי (אמו), השזוף, הרך, המקמט, ומקיפות זרועות (ידיו) ידיך ענפים סביבי, פתאם ריחך (ריחו) מציף בשכרון ומר ומסמא העין – חלוס עומד לגוז לעולמים – עץ השזיף תוכי נשבר, אני נופלת על פני

ד. ותִשַׁק עֲרֶפֶה לַחֲמוֹתָהּ וְרוֹת דְּבָקָה בָּהּ

בדרך היורדת מקיר-מואב לסדום:
 בָּאֲרוֹת בָּאֲרוֹת חֲמַר בּוֹלְעָנִים בַּעֲמָק. וּבְצֹלַע הַהַר
 פְּעוּרָה מַעֲרָה.

יש פסע בדרך שרות	יש דרך שרות תעבור
תעבור לבדה. עמק לתוך	לבדה. ערפה לא. דמה
האדמה, האפלה, ערית	שואג: לא. לא. לא להכנס
ההר. את אמיצה, בתי, אל	למערה הזאת, לחזור לארץ
תיראי לרדת שמה – וידיך	הפשוטה הבהירה. והיא
גר, להבותיו משוטטות על	חותכת: במספרים אמיצים
סעפי הסלע, על כתלים	גזרת גל מגל ומפרידה
לחיס, פני הריך מולידיך.	את בבואת פניה מְפִינֶהן
צללים מטרפים מתנועעים,	ומן המערה הבולעת
שליה כהה פועמת – האם	ושואבת לתהומות. לתת
תוכלי לבא אל תוך הגבול	לה מנוחה. היא מסמנת קו:
המהבהב תהו וראשית	אפק אדמה, כְּבֵרַת שָׁמַיִם,
ולעבר –	ופולחת כמו כאב, כמו
	מחרשה.

וְהִי בְּשַׁחַת
 א-להים את ערי
 הכּר, וּזְכֹר
 א-להים את
 אַבְרָהָם, וְיִשְׁלַח אֶת
 לוֹט מֵתוֹךְ הַהֶפְכָּה
 בְּהַפֵּךְ אֶת הָעָרִים
 אֲשֶׁר יֹשֵׁב בָּהֶן לוֹט:
 וַיַּעַל לוֹט מִצּוּעַר
 וַיִּשָׁב בְּהַר וּשְׁתִּי
 בְּנִתָּיו עִמּוֹ כִּי יָרָא
 לְשִׁבְתָּ בְּצוּעַר וַיִּשָׁב
 בְּמַעְרָה הוּא וּשְׁתִּי
 בְּנִתָּיו:
 (בראשית יט,
 כט-ל)

ה. ערפה

פרולוג:

לא בלילה. לא אתן. לא יעשו בה מעשה כְּבֵרָה, לא יערפו, לא יפרעו. מי ישמר עליך כל הדרך ממערות חז"ל פלשתים –

ותאמר נעמי לשתי כַּלְתֵּיהָ: לִכְנֹה שְׂבִנָּה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה, יַעַשׂ ה' עִמָּכֶם חֶסֶד כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם עִם הַמֵּתִים וְעִמָּדִי.

1.

ערפה כואבת לי בערף, כל היום, נפחדת וצפופה בשריר המתקשה, בלי פנים.

יִתֵּן ה' לָכֶם וּמִצָּאֵן מְנוּחָה אִשָּׁה בֵּית אִישָׁה. וְתִשָּׁק לְהֵן וְתִשָּׂאנָה קוֹלָן וְתִבְכֶינָה...

2.

אשה חוזרת, לבדה, בדרך הנפתחת. עפעפיה גשומים והרוח הולמת בה, נופחת בצעיפיה, במעילה ירק־ברושי, בהרים הסגירים. גרונה הוגה נגון שלא להיות לבד, מלים של נעמי רעננות וחריפות סביבה כענן של ריח הדרים

וְתִשָּׂנֶה קוֹלָן וְתִבְכֶינָה עוֹד וְתִשָּׁק עֲרָפָה לְחֻמוֹתָהּ

3.

באותו הלילה שנפרדה מנעמי ורות לשוב לשדי מואב, שכבה על יצועה בעינים פקוחות לחשכה וגופה קשוב

בלילה שחזרה עֲפָרָה לבית אמה והסירה צעיפה, צעיף האלמנות, ירדו שערותיה על ערפה כבדות ומתכהות והסירה פְּתָנְתָה ושכבה על צדה דמומה וממתינה בלילה הדהדו לאורך גנה צעדיהן מתרחקים, בחוץ נשך גשם דק של אביב, הרחק בלילה נפתחו שדות, נסרו הצרצרים, הרי מואב הכחילו מסביב ושוב היתה לה אדמה

על משכבה בלילה נח ערפה, בכיו הקֶשֶׁה הותר כצמות, נפרם, נפרע –

והיא כאן עכשו, רפה ונכונה למי, לכפות ידיו על המנעול

ו. וְתָשָׁב נְעָמִי

מרה אני יוצאת משדה מואב. הולכת יחפה. בעפר קשה ובאזיר חרוך, מבקע את העור, את הפנים, קלפותיהם נושרות. הכל נושר. הפנים המר חשוף כמו עץ.

לחזור, עם ההרים והעצים הנוסעים לתוכי: ארץ יהודה, הלב נודד על ראשי ההרים. אני שבה ושבה ושבה, שנים אני שבה אל האדמה, אל הפנים העתיקים, גוילי האבנים, ההר. וכל הדרך בתוכי בלי קול מיתר ברזל נדרך, שדי שדי.

נושרים פני הנאים הנעימים. קראן לי מרא. אני שבה עץ יבש, ענפי גדעו ונכרתו פני, אני שבה לשים שרשים פרועים כאן, בעפרך

נהי געגועים לאין מרפא.

אני שבה, שדי מרים וריקים ואין לי תקנה. אל תמנעי קולך מבכי: הבנים, אני הולכת אליהם, הם לא ישובו עוד.

אני ריקם כל כך, גזע חלול וגדוע ואין. מתה אנכי.

*

עכשו השרש מפרפר מגשש בכח ובחרדה לאדמה, להשקיע בה קצוות פצועים -

שומעת בזרימת הדם - התשוקה העצומה לטמן את

שרשיה בעפר הזה החי שבו צמחה, למות בו

השרשים צורחים. במגע האדמה מכה בהם חשמל,

רעד עז ואחריו שלון גדולה, היא חושבת הנה באה

אל הסוף המנחם. אבל נבקע הגזע, על כרחו עולה

ומפציעה בו הנצה הירקה. עלים זעירים מן האין חזרו

אל העץ היבש.

ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי המר שדי לי מאד: אני מלאה הלכתי וריקים השיבני ה' למה תקראנה לי נעמי וה' ענה בי ושדי הרע לי: ותשוב נעמי ורות המואבית כלתה עמה השבה משדי מואב

כי יש לעץ תקנה אם יקרת ועוד יחליף וינקתו לא תחדל אם יקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו מרים מים יפרח ועשה קציר כמו נטע (איוב יד, ז-ט)

.ז

(מנעמי לערפה בהולדת הבן)	ותקח נעמי את הילד ותשתהו בְּחִיקָה וְתִהְיֶה לוֹ לְאִמָּנָה: וְתִקְרָאנָה לוֹ הַשְּׂכֵנֹת שֵׁם לְאִמֵּר יֶלֶד בֶּן לְנַעֲמִי וְתִקְרָאנָה שְׁמוֹ עֹבֵד (רות ד, טז-יז)
בְּתִי בְשֵׂדָה מוֹאָב בְּתִי: יַד אֲדֹנָי הִיְתָה בְּנִי אֲשֶׁר נָתַן נָתַן וְאֲשֶׁר לָקַח לָקַח: הָרְתָה רוּת אִפֵּי הַשְּׂבִירָה וּבְלִדְתָהּ יֵצֵאָה נַפְשָׁה: וְתִשֵּׁת הַיֶּלֶד בְּחִיקָי וְשָׂדֵי מְרִיס נִפְתָּחוּ הִיְתָה לִי דִמְעָתִי חֶלֶב יִשְׁקֶהוּ: וְאִקְרָא שְׁמוֹ בֶּן-אֲבִדִי וְהַשְּׂכֵנֹת תִּקְרָאנָה לוֹ עֹבֵד:	

(מעפרה לנעמי בהולדת הבת)

נַעֲמִי אִמִּי עַמִּי זָכְרוּ וְלֹא כָלָה:
לֹא נֹדַע כִּי בָא אֶל קִרְבִּי
כַּזְרַע גֹּד בְּעַפְרָן נָתַן וַיִּצְמַח שָׂרֵשׁוּ:
יִרְחִים נִשְׂאָתִי מִשֶּׁדֶךְ הַזֶּרַע
הִנֵּה עָלָה פְּסִיגוֹ נִבְטָ:
דָּם פְּלִחָה יִרְכִּי וּבֵת עֵתָה נָחָה בְּחִיקָי
עֵדֶן כְּעֵלָה כְּלוּלָה:

נכתב בבית מדרש אלול, תשס"ט

חני כהן-זורה, ישוב, שמן על עץ 40x35 ס"מ, 2012.

יעל לוי | במוצאי מנוחה

בְּמוֹצָאי מְנוּחָה כְּסָנוּךְ תְּחִלָּה
בְּטִלִית הַסּוּפִית
שׁוֹב לֹא נִמְצָאתָ לִי
נִעְלַמְתָּ וְגַם אֵין סוּף
לְחַפּוּשִׁי.
בְּשִׁבִיל הַחֲשׂוּךְ
הַקָּצֵר מְדֵי לְבָבִי
מְדַדְנֹו אִמָּא וְאֲנִי צְעָדִים כְּבָדִים וְרִיקִים

סָבֵא לֹאוּ שָׁר יִגְדֵל אֶ—לֵהִים חֵי
בְּקוֹל חֵם וְגִבוּהַ
וְאֶ—לֵהִיו שְׁמַע בְּקוֹלוֹ
וְגִדֵל
אֲבָל אֲנִי בְקִשְׁתִּי
אֶת אֱלֹהֶיךָ הַנְּמוּכִים
אֶת הַרִי"שׁ הַנְּחַבְּטָת בְּלִשׁוֹן
לְעוֹלָמִי
ם

רחל עופר | יד אחזת יד

לזכר אבי

כף ידי הקטנה בכף ידו הגדולה.
כף ידי רכה וחלקה, עטופה בכפו החמה.
אצבעותי הילדותיות נינוחות בין אצבעותיו הבטוחות, המגנות.

לפתע, כף היד החזקה התרופפה ונשמטה.
מגידת ורידים, מצמקת ורועדת היא אוברדת בתוך כף ידי.
אצבעותי מנסות לשוא, לעטף אצבעותיה הקרות.

וכף ידי הקטנה, שנעזבה
תלויה, אוברדת, מתרופפת והולכת.

דנה אמיר | את, היורדת

אני מזמנת לחדריך את הרוח
וקולך מתגלגל בהם, שב וגזור מפניך
פנים

את, היורדת תהומות, רפאי לי בקולך,
הערי אל קרבך
את דמעותי

שלשה חורפים

מי היית לי? אם לא טפת הראות האחת,
הנצחית
תוך עטור פצעי אור

שלשה חרפים מן הרגע שהוא
עודי אורבת לך בשפתי הפרחים הנפערות.
כפי אותי בכל אשר לך,
כי הערב רד
ודלתות הבית פתוחות

בהתעטף עלייך

הלא נזכר, צלול כמבטו של עור
בחשך

נודדת רחוקה, יולדת,
אחות
פתחי לי פתח עם הגף
חלון אחרון,
בהתעטף עליך לילי

כשכוכב אחד נבעט

עֵדֵן הַכֶּהֶן | כִּסִּיל

רַב אֲשֵׁי אָמַר: כּוֹכַב הוּא דַּעֲקָר מֵהָאֵי גִיסָא דְכִסְלָא, וְחֲזִי לִיה חֲבֵרִיָּה
מֵהֶךָ גִיסָא וּמִיִּבְעִית, וּמְחֲזִי כַּמְאֵן דַּעֲבַר.
(בְּרֵכּוֹת נח, ב)

כְּשׁוֹכֵב אֶחָד נִבְעֵט
כּוֹכֵב אֶחָד מְרַעֵד
נִבְעֵת מֵאִמָּה
מִנְעִנֵץ בְּטְרוּף
חוֹלֵם בְּלֵהוֹת,
יֹדֵעַ שְׂכָבֵר הַצְּטָרֵף לְשׁוֹרֵת
הַבָּאִים בְּתוֹר,
מִבְּקֵשׁ לְהַרְבוֹת אוֹרָה,
לְמַעַן יִזְכְּרוּהוּ כָּל הַיְלָדִים
הַנוֹשְׂאִים רֵאשִׁים הַשְּׂמִימָה
בְּלֵילוֹת מְבֵלֵי יָרֵחַ.
וְכָל חַיֵּינוּ רַק כְּמוֹ שְׂעָבְרוּ
וְכָל הַזֶּהֶר הַזֶּה
כְּזָב וְסוּדוֹ

יהודה גובר | בגרות בזהות

הוראות לנבחן:

- א. משך הבחינה: חצי שנה עד חיים שלמים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים פרק ראשון – השאלות הראשונות (שאלה אחת מתוך שתיים, I4 נקודות) פרק שני – ידע, חוסר ידע (חמש מתוך שבע שאלות, 40 נקודות) פרק שלישי – אנקדוטות (אחת מתוך שתי שאלות, 24 נקודות) פרק רביעי – נכון ולא נכון (שתיים מתוך ארבע, 22 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אמונה / חוסר אמונה. געגוע. חוסר שינה.
- ד. הוראות מיוחדות: הבא את הסתיו. הנמך את הקולות. שאל את עצמך את כל השאלות. כדי להתחבא, בנה לך סוכת מסתור. הכן נרות למקרה שיכבה כל האור. אל תחכה שיהיו תשובות מדויקות; כתוב בערך. אל תתאהב בשום אישה שתפגוש בדרך.

פרק ראשון (I4 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות I-2.

I. בחור חרדי צעיר מגיע לכניסה של מועדון בתל אביב. הוא מחלק פלאיירים לאירוע גדול של חוזרים בתשובה, אותו מארגנת החסידות אליה הוא משתייך. אחרי חצי שעה יוצא מהמועדון בחור אחר, בחולצה סגולה הדוקה וחושך גדול בעיניים. הוא מתנדנד ימינה ושמאלה ומחפש מקום מנוחה כשפתאום החרדי מזהה בו את החברותא הבוגרת שלו מהשיבה. סוער כולו, הוא עוזב את הדוכן ורץ אל החולצה הסגולה. אלישע, הוא קורא, מה אתה עושה כאן? החברותא הבוגרת מסתכל עליו ומתלבט איך לענות.

לפניך ארבע אפשרויות למענהו של החולצה הסגולה. בכל תשובה שתבחר עליך לציין את המניעים שהובילו אליה ואת הנזקים שייווצרו כתוצאה מאותה תשובה.

- א. לענות בשלילה: "אתה מתבלבל, אני לא אלישע, אני אחר."
- ב. להתעלם: לחצות את הכביש, לשלוף סיגריה, לנשוף בה את האש

שבוער בו ואיננו אופל, לעשן עד מוות.

ג. להציג את עצמו כאחד מאנ"ש: לספר סיפור הצלה גרנדיוזי, שבו היה צריך להתחפש לחילוני שיכור בשביל להציל נשמות טועות מבור הכלא של הפריץ. הכל באישור האישה, כמובן, ובשליחות ועד הרבנים לענייני ברמניות במצוקה. אחר כך לשרוק נעימה קדורנית ולהיעלם בחסות החשכה.

ד. לספר את האמת: הוא אינו מאמין עוד, ופעם בשבוע הוא יוצא יחד עם חברים כמוהו אל מועדון תל אביבי, שותה, רוקד עם בחורות וחוזר מאוחר בלילה לביתו, שם הוא מספר לאשתו שהייתה התוועדות קטנה (רק אני והחברים) עד שעה מאוחרת בלילה.

2. רבקה היא אם לשלושה שמתגוררת ביישוב החרדי קריית ספר. לאחרונה היא חשה כי בעלה כבר אינו אוהב אותה. היא חוששת לעמת אותו עם הדברים, שמא יתברר שזו היא שכבר אינה יפה לאחר שלוש לידות. במקום זה מבררת על מעשיו כאשר הוא אינו נמצא אתה. לאחר בדיקה מאומצת היא מגלה כי בשעה שהוא מספר שהוא בישיבה, הוא אינו נמצא שם אלא נוסע באוטובוס לבני ברק. כששאלה אותו על הדברים, סיפר שהוא לומד קבלה אצל אחד מחשובי הרבנים. נשמה טובה ממוסדות החסידות מספרת לה את האמת: בעלה נראה במועדון בתל אביב. בכל ערב שהיא נותרת לבד, לאחר שהילדים נרדמים ואף שהיא לא יודעת בדיוק מהו מועדון, רבקה מוצאת את עצמה בוכה על הספה. לילה אחד בעלה חוזר מסריח מזיעה. היא מתעמתת אתו, והוא מודה שכבר זמן רב שהוא אינו מאמין באלוהים. לאחר ההלם הראשוני הם מתיישבים יחד על הספה, שותים כוס משקה חם (הוא קפה, היא שוקו) והיא שואלת אותו מה הם הולכים לעשות עכשיו.

לפניך ארבע אפשרויות לתשובתו של הבעל. בכל תשובה שתבחר הסבר לאיזה מושג מרמזות המילים המודגשות, כתוב את תשובתה של רבקה והסבר את המניעים לתשובתה.

- א. רומנטיקה: הדבר היחיד שאני יודע הוא שאני עדיין אוהב אותך, ואני מוכן לחיות כחרדי בשביל זה. אם תסכימי, כמובן.
- ב. קומדיה רומנטית: אני חושב שאת מכוערת לאחר שלוש לידות והאף שלך תמיד היה גדול לי מדי. אנחנו לא מסכימים על שום דבר, למן גדול הברזים באמבט ועד הגן אליו הולכים יצחק'ל ויענקי. אני רוצה לחיות את חיי. אנחנו הולכים להיפרד.
- ג. פנטזיה: במקום תשובה הוא מוריד את החליפה ופורש את הכנפיים

הלבנות, ואז נושק לה על אפה ומפליג מבעד לחלון. זוג אברכים שלומדים כל הלילה צופים בו מעופף, מאמינים שראו מלאך ולמחרת הם מתחילים לברך אנשים. למרבה הפלא, ברכותיהם מתגשמות, אפה של רבקה קטן והופך ליפיפה והילדים בגן מצליחים לבנות ארמון חול ועוברים להתגורר בו בזמן הקרוב.

ד. דרמה: אני עדיין אוהב אותך, אבל לא מוכן לחיות כחרדי. אני אוהב את הילדים. אני אוהב את הפאות של יצחק'ל, את השיער הארוך-עדיין של יענקי. את הריחוף שאוחז בידיים כשאני מחזיק את שרה. אבל לחיות כחרדי, בלב החברה הזאת, אינני יכול עוד.

פרק שני (40 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 3-4

3. "היום בו החל אלבר קאמי לקרוא מודעות דרושים היה יום חם מאוד. בבוקר אחד בשנת 1935 ישב קאמי בדירתו וגלגל עיתון יומי בין אצבעותיו כמו מחרוזת תפילה. הם ישבו בבית קפה קטן בפנינת הרחוב וגינט הודיעה לו שהיא עוזבת אותו ועל אף שידע שזה יבוא התפרקה בו כל העמדת הפנים והוא פרץ בבכי מול כל המלצרים והסועדים. היא טפחה על גבו והגישה לו מטפחת מבושמת ואמרה 'די, די' אבל לא יכלה להמשיך לשאת את התחושה שהיא חיה עם אדם אבוד ועל כן קמה ללכת.

רגע, אמר קאמי, מה עם הילדים? אני לא אראה אותם פעם אחרונה?

אין לנו ילדים, אמרה גינט ברחמים רבים.

זה היה נכון. הוא ידע שזה נכון. לרגעים מספר חקק את דמותה בראשו ואחר כך קם והלך. בפריז היה לח ודביק ואנשים הסתובבו זה בזו בבלי דעת. היה לו טעם תפל בפה והוא תהה מה לעשות עכשיו. תשבצים, אמר לעצמו. כמעט מיד הלך למכולת וקנה חבילת עיתונים מכל הבא ליד. אחר כך נכנס לדירה שלו והסתכל מהחלון. הדרך למטה מעולם לא נראתה קצרה יותר.

קאמי התיישב בכורסה ופתח את העיתונים, דפדף ודפדף ואז נתקל במודעות הדרושים. 'מהנדס מכונות דרוש במהירות גמורה' אמרה מודעה אחת, והשנייה הוסיפה 'צעיר ונמרץ? אנחנו צריכים אותך!'. היה שם אפילו 'מחכים לך בכיליון רב'.

הוא הסתכל שוב לעבר החלון.

מישהו צריך אותי, אמר לעצמו, אז אולי לא היום.”

מצא את המושג המודגם בקטע והסבר כיצד הוא נוצר. הדגם על בסיס דגמים טיפוסיים, כגון השלמת מניין לקדיש יתום. אמונה בהשגחה פרטית. תפילה לביאת המשיח. הוכח את תשובתך בכל פעם מחדש: בתחנה המרכזית הישנה, באמצע קטטת שיכורים בפאב השכונתי, על גשר לה-גווארדיה.

4. “על כיסא רעוע יושב אדמונד ומעשן את עצמו למוות. כשהוא מביט מהמרפסת למטה הוא יכול לראות אדם צעיר בשיער מפוזר ומבט מבולבל עומד על כיכר באמצע מפגש הרחובות, מול התמרור שאומר שיש להסתובב: שלשת החיצים שעוקבים זה אחר זה ויוצרים מעגל. שלושה תמרורים כאלה יש בכל כיכר, והוא הולך מאחד לאחד, מסתכל לעומק במצויר על התמרור וממשיך להסתובב במעגלים סביב הכיכר. מדי פעם הוא שולח מבטים נפחדים אל המכוניות שסובבות אותו, אבל לא מעבר לזה.

ככה נראה איש אבוד, תופס אדמונד פתאום. זה לא שהוא לא יודע איפה הוא נמצא.

הוא יודע שהוא נמצא בתוך עצמו, אין לו מושג איך לצאת משם.”

מצא את המושג המודגם בקטע והסבר כיצד הוא נוצר. הדגם את תשובתך על תהליך חיפוש דירה באזור רמת גן, על צורת קריאה חדשה של טקסטים מסורתיים ועל החיבה ההמונית לכדורגל חופים.

ענה על שלוש מהשאלות 5-9

5. הצג יתרון אחד וחסרון אחד לחיים לבד. אין להתייחס בתשובתך לדברים אלמנטריים, כגון: החופש ללכת ולבוא כרצונך. תחושת הריקות בחדרים. תחושת החור השחור שבנפש. ריקודי עם בלב החדר כשבקבוק בירה אחוז ביד. האירוח האקראי של בחורות, אקראיות אף הן. הגעגועים לילדים (יצחק'ל, יענקי ושרה) שאוחזים ולא מרפים. מחירי הדירות. היכולת לשבת ללמוד גמרא באמצע שבת עם הסיגריה ביד ללא שאלות מטרידות.

6. הצע ניסוח בסיסי למודעת חיפוש שותפים לדירה בגבול רמת גן – בני ברק. בתשובתך השאר שוליים ובהם שמך המפורש, לתלישות. הסתר בזהירות את הלילות שאוחזו בך הדיכאון, את הצורך בחברה ואת הגעגוע

לאישה ולילדים. בשעה שבאים לראות את הדירה, החבא היטב את החליפה והכובע בתוך הארון. אל תציין את היותך גרוש, אב לשלושה ובתהליכים להסדר ראייה. אל תציין את המחיר שאתה משלם. כתוב: חלל מרווח, זיכרונות משופצים, מעט רטיבות.

7. הצג שתי דוגמאות למשפטים שנאמרים לנשים, הגוררים אחריהם מבט מופתע והתרחקות.

אפשר לבחור במשפטים שאינם בזמן הנכון ואינם במקום הנכון. כמו כן, אפשר (אם כי מוטב שלא) לבחור בנשים הלא נכונות.

8. תן שני נימוקים המסבירים מדוע אברכים היוצאים בשאלה ממשיכים לשיר ניגונים חסידיים במקלחת ומדוע מראה של ילדים משחקים בגינה מעורר בהם געגועים. תן נימוק אחד, שונה מהשניים הקודמים, המסביר מדוע מינגלינג בערבי היכרות, ראיונות עבודה או הלילה הלכן בתל אביב מסתיימים בדרך כלל במפח נפש.

9. על פי ניסיונך האישי, מדוע אדם המשלם מזונות ושוכר דירה לבדו מוצא את עצמו יוצא ובא בחדרים האחוריים של מועדונים השייכים לשוק האפור? נמק את תשובתך על פי חומר הלימודים של לימודי הליבה. בתשובתך התייחס גם לפחד שאוחז בו בכניסה אל מול שני בריונים מקועקעים, לתחושה התמידית שהוא לא לבוש נכון, לצורה שבה נתפס בציבור השילוב של מכנסי אלגנט וחולצת טריקו וכן לסכומי הריבית המוכתבים בחוזה.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה שתי אנקדוטות. אם למדת על בשרך את הנושאים שבאשכול א' (החסידות ומוסדותיה) קרא את חלק א' וענה על השאלות הנוגעות אליו. אם שקעת כל כולך בנושאים שבאשכול ב' (הורים וילדיהם בחברה הישראלית) ענה על חלק ב'.

א.

כשאלישע הולך ברחוב חדלים כל נביאי הזעם לפדר את אפם ומתבוננים בו במבטים קשים כמו ההכרה באמת. הוא משתדל לצמצם את עצמו ולהיעלם תחת הפשקווילים הנערמים עליו, אבל שיירה ארוכה של ילדים חרדים קטנים מזהה את אזניו העצומות שנישאות ברוח ומתחילה להלך אחריו ולשיר לו שירי שבת בקולות דקיקים. הוא הולך ברחוב רבי עקיבא ואז פונה באחת הפניות

רננה שלמון, מנוחת הלוחמים, שמן על בד 30x40 ס"מ, 2013.

ונכנס לחצרו של האדמו"ר. שם הוא יורד במדרגות ודופק על דלת שעליה כתוב בעיפרון 'גמ"ח לאנ"ש ולב"ב'. "יבוא," אומר האדם מעבר לדלת, ואלישע נכנס, מוריד את הכובע הסיני שהוא חובש ומניח על השולחן. בקצה החדר פרגוד גדול וליד השולחן יושב זקן עצום ושחור ומהמהם לעצמו. "שלום," אומר אלישע. "שלום," אומר הזקן. "אני רוצה הלואאה," אומר אלישע. בחדר מעופפים עטלפים ומצייצים בקולות נוגים. "חילוּיְנִי רוצה הלואָה," אומר הזקן לעצמו, "והחסידות מה תהא עליה? וְעַרְבִים מה?" אלישע מקשיב ואיננו מבין. "אבל אני אלישע, הלא," הוא אומר בתחינה. "הבן של ר' אַבְיָה ר' אַבְיָה!" הזקן מלטף את עצמו ואזי מסתובב. "הבן של ר' אַבְיָה רוצה הלואָה" הוא צועק אל הפרגוד שמאחוריו. "אי אפשר," עונה קול נשי מאחורי הפרגוד, והוא קשוח בצורה מפתיעה. "לכולם, חוץ מלבן של אַבְיָה". הזקן מסתובב חזרה ומושך בכתפיו. "אי אפשר," הוא אומר ופורץ בִּבְכִי לְאוֹת שהפגישה הסתיימה. אלישע יוצא את החדר בצעדים קטנים. בחוץ שעת בין השמשות: הנביאים מוחטים את אפיהם בתרועה רמה לציון השעה שש, עגורים מפוספסים רוקדים הֶרְחָה במרכז הרחוב, תחינות רכות נאחזות ברגליו כמו זיכרונות ומבקשות ממנו שישוב. הוא מוצא את עצמו עוֹצֵר לִיטְוֹאק באמצע הרחוב, קושר את שרוכיו זה לזה ומחליף אתו כובעים, וכך עומד בלב בני ברק אברך ליטאי צעיר, נעליו קשורות זו לזו כמו הורים וילדים אבודים והוא מרטיט את שפמו ומשתלח לכל הכיוונים כמו געגוע.

ענה על שתיים מהשאלות 10-12.

10. על פי הקטע, האם תהליך ההלואאה של 'גמ"ח לאנ"ש ולב"ב' זהה לתהליך ההלואאה בשוק האפור או שונה ממנו? בסס את דבריך על הקטע. התייחס בתשובתך לדמיון שבין כובע בורסלינו לכובע שחובשים מאפיונרים איטלקיים. כלול בתשובתך גם הסבר לשאלה 'מדוע הלך אלישע להלואאה בגמ"ח?'

11. הסבר מדוע אַיֵן לתת הלואאה לאלישע. התייחס בתשובתך לקיומו של הקול הנשי מאחורי הפרגוד. האם תשובתך תשתנה אם יוודע לך שבעלת הקול הנשי היא אחותה של רבקה ושר' אַבְיָה הוא המשמש של הרב'ה? הסבר מדוע.

12. קרא שוב את המילה האחרונה בקטע. על פי היכרותך האישית עימה, הסבר כיצד מצא עצמו אלישע בסיום הערב עם כובע בורסלינו ושני בקבוקי יין לקידוש, כשהוא יושב וצופה בים. שים לב! אין צורך להסביר כיצד הוא הגיע אל הים, דבר שלא ידוע גם לו.

ב.

שני ילדים ללא דמות אב עומדים מחוץ לתחנת האוטובוס. ליתר דיוק, הם כל כך מכונסים בעצמם עד שתחנת האוטובוס עומדת מחוץ להם. אוטובוסים מגושמים מתנהלים ממנה ואליה בכבדות ונושפים בפניהם שאריות עשן, ומקבצי נדבות רבים עומדים לידם ומקרקשים: כנראה קר לעצמותיהם הגרומות. בחוץ חם למדי. יצחקל מחזיק תיק קטן ובתוכו סנדוויצ'ים ותפוח. יענקי מחזיק את יצחקל. גם התחנה מחזיקה מעמד יפה לאחרונה, אבל מי בכלל מתעניין בתחנות. אמא אמרה שהם צריכים לחכות שאבא יבוא, והם מחכים שהוא יאסוף אותם אל ביתו כמו משה על הר נבו. אחרי גִבְנֵת מִפְחִידָה במיוחד שעולה לאוטובוס (בִּוּרֵיךְ הַשָּׁמַיִם!), הגדול מחזיק חזק בידו של הקטן ומבטיח לו נאמנה שאבא שלהם בוא יבוא.

"ואם הוא לא יבוא?" מקשה הקטן.

"ששש", מהסה אותו הגדול. "אל תדבר כמו כֹּהֵן־גֹּדֵל."

"אולי אין אבא בכלל", מתעקש הקטן.

"אמא אמרה שיש", אומר יצחקל. "וגם אני ראיתי. כבר היינו פה פעם".

"כן?" אומר יענקי, "אז איך הוא נראה?"

יצחקל מאמץ את זיכרונו.

"אפילו כמה פעמים היינו", אומר יענקי, "הוא גדול ו... הוא מתנדנד

קצת. הוא קונה לנו סוכריות וצעצועים. אני אוהב אותו".

"אני אוהב רק את אמא" אומר הקטן. "ואת הקְדוֹשֵׁי־בְּוֵרֵיכֵי."

"אתה אוהב גם את אבא", אומר הגדול ללא שכנוע.

"אמא אוהבת את אבא?" מקשה יענקי.

יצחקל משפשף את עיניו. הוא אינו יודע מה לענות ועל כן חדל מלספר על אבא ובמקום זה הוא טווה מעשיה נהדרת שכוללת אחד פריץ עם בור כלא, אחד טיש אצל האדמו"ר ושלוש חסידים-דובים. הוא חושב שיש ילדה בשם גוֹלְדֵי בסיפור, אבל אינו בטוח לאן היא בורחת אחרי שהם מאיימים עליה.

הקטן עסוק בינתיים בעניינים אחרים. דמות דיוקנו של הרב'ה בחיידר עולה למולו, מספר סיפורי פרשת שבוע. הוא מחזיק בידו של אחיו בכל עי.ז.

"יצחקל", הוא אומר. המבוגר חדל מסיפורו ומביט בו בשאלה.

הקטן חושש קצת. "יצחקל", הוא אומר לבסוף. "נכון שאבא לא

יקריב אותי כמו שהקריבו את יצחק?"

ענה על שתיים מהשאלות 13-15.

13. על פי הקטע, מדוע אלישע לא הגיע לאסוף את ילדיו? פרט בדבריך את הסכם הרֵאִיָה בינו לבין רבקה, והסבר מדוע היא נתרצתה רק לאחר שנענה בשלילה לבקשת ההלוואה.

14. הסבר מדוע יענקי אינו אוהב את אביו. התייחס בתשובתך לקיומו הרגעי בחייו הצעירים. על פי תשובתך, הסבר מדוע יצחק'ל (המבוגר) תומך באביו.

15. על פי הקטע ותחושתך האישית, האם אמם של הילדים כועסת על אלישע, מרחמת עליו או מתגעגעת אליו? התייחס בתשובתך לדפוסו השידוכין בחברה החרדית, ולקיומם של ילדים לאם גרושה כגורם המרתיע גברים בחברה הישראלית בכלל.

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה נכון / לא נכון על אחת מהשאלות 17-16 ואחת מהשאלות 19-18. הקף בחלל פנוי את התשובה הנכונה ונמק את תשובתך.

16. לדידה קטנה ברחוב הרא"ה נכנסים שני בריונים עם אלות, מנפצים כל אמצעי תקשורת ומוציאים כל חפץ שווה ערך שנמצא בה לעגלת הגרר שמחכה להם בחוץ. "באלוהים, יש לכם שלושה ימים לעזוב", מזהיר אחד מהם. לאחר שלושה ימים מגיעים שניהם שוב. "אנחנו ממש נביאים", אומר האחד. "ידענו מראש שנגיע גם היום. יש אלוהים, אה?"

נכון / לא נכון

17. ילד קטן מטפס על עץ באחת השכונות בקרית ספר. הוא מחפש את קן הציפור שראה מלמטה כדי להוריד את הביצים. כשהוא מנסה לעבור מענף לענף הוא רואה תהום פעורה מתחתיו, לא מצליח לפרוש את כנפיו ונופל. ליד המיטה בבית החולים יושבת אמא שלו וממלמלת תהלים מתוך ספר קטן. היא עייפה מאוד והאותיות מטשטשות בה. "אני יודעת למה זה קרה", היא אומרת לאחותה. "זה בגלל שלא עזרנו לו".

נכון / לא נכון

18. קבצן מבוגר נשען על קיד רעוע באזור התחנה הציבורית תל אביב ורועד מקור: הוא חולה בדלקת ריאות. במקום עובר אדם אחר החולה בגעגוע. כשהוא רואה את הקבצן, הוא מסיר את חליפתו, מציע לו אותה ומחבק את עצמו לדעת. הראשון מביט בו בהכרת תודה. עשבים ירוקים עולים בלחיו. "וואי, תודה!" הוא אומר, "אתה בטח דתי, רק

דתיים עושים דברים כאלה."

נכון / לא נכון

19. בחור חרדי הולך ברחובות ומחלק פלאיירים לעוד אירוע של החסידות שלו, כשעובר מולו אדם צעיר שמחבק את עצמו ועוד רגע נידף ברוח. הוא מניח את הפלאיירים על השולחן ורץ אחרי אותו אדם. "רגע, הוא אומר, "חכה שנייה". הוא טופח על כתפו של האדם: "זה בשבילך, ומושיט לו חבילה ובה ניירות מרשרשים. הצעיר מתבונן בחבילה. כתוב עליה "לאלישע" בטוש שחור מהסוג שמציירים בו בגן. הוא מושיט את החבילה חזרה. "אתה מתבלבל", הוא אומר, "אני לא אלישע, אני אחר."

נכון / לא נכון

בהצלחה !

יצחק כהן

*

שְׁכַל שְׁכַל,
 לִית רְשׁוּתָא לְאַף בְּרַ נֶשׁ לְאַשְׁתַּחֲרָא מִינְךָ...
 אַנְתָּ הוּא דְכַבְלַת לְכוּלָא נְבָרַאִים בְּגוֹ תְבַנְיִוִת הַסְבְּרָה...
 אַנְתָּ הוּא דִּיהִיב שְׁמָא לְכוּלָא
 וְאַף לְמָאן דְּבַעֵי לְמִיקַם עֲלֶךָ בְּמַרְד...
 וְכַל בִּיקוּרוֹת וְקַטְרוּגִין דְּאַתְאֲמְרוּ עֲלֶךָ בְּכַל דֵּר וְדֵר
 אַתְעַבִּידוּ עַל יַדְךָ וּבְמוֹשְׁגִים דִּילְךָ...
 וְלִית דְּפִתְר רְזָא דָא לְבַר מְאִילִין דְּאַתְחַרְפְּנוּ אוּ דְמִיתוּ בְּיִסוּרִין
 [נ"א: וְלִית דְּפִתְר רְזָא דָא וְלִית דִּפְתֵר]
 מָאן יִמָּא לָן מַה לַעֲשׂוֹת?!

(שיפוצי זהר, פרשת תולדות יצחק)

*

סְפוּר אֶהְבָּה נְרָקַם.
 קְרִיעַ,
 שְׁזוּר בְּעַדִּינּוֹת.
 קְפִלִי קְנָאָה מְצַנְעִים
 בִּינּוֹת כִּיסִי גְעָגוּעִים.
 לוֹלְאוֹת פְּלֵא בְקַצּוֹת
 רְכוּסוֹת בְּכַפְתוֹרֵי שְׁתִּיקָה.
 הוּד וְהֵדֵר לְבוֹשְׁנוּ,
 וְאַשְׁחַק.

רננה שלמון, זוג, שמון על בד 50x53 ס"מ, 2008.

טאט

דוד דביר | נמשך אבא והלך

הורות וגאולה בסיפור 'סוכת שלום' מאת רבקה אליצור

'שלום לך אורחת, שלום לך שבת
חיכינו חיכינו,
סוף־סוף הנה באת'

קשה למצוא מי שילדותו עברה עליו בחמשת או ששת העשורים האחרונים במשפחה או במוסדות חינוך המשתייכים לציבור הציוני-הדתי, ולא גדל על שורות אלה ועל הספר שנקרא על שמן. המורה והסופרת לילדים רבקה אליצור, מוכרת מקרוב לשניים ואפילו לשלושה דורות של קוראים ושומעים צעירים בזכות ספרי הילדים: שלום לך אורחת, נחמד מכל ימים, על אבות לילדים, הארמון על ההר ועוד רבים. החוויה הדתית והחוויה האנושית השזורות זו בזו בסיפורה; לבטי הילדות הכנים כל כך של גיבוריה הצעירים, המתקשרים בקשר פנימי עמוק ומשמעותי למנהג, לחג או למסורת שהם עוסקים בהם; היכולת שלה להעביר את משמעותן של קדושה, אמונה ומסורת באמצעות יצירה אמיתית, עדינה ולא מטיפה – כל אלה הפכו את יצירתה לנכס צאן ברזל על מדף ספרי הילדים של שלושה דורות.

בעמודים הבאים נבקש לעמוד על נקודות אחדות בסיפורה 'סוכת שלום' – סיפור ילדים לסוכות שנדפס בספרה שלום לך אורחת. לאורן של נקודות אלו נציג את העמדות המשתקפות ביצירה כלפי שני העניינים שכרכנו זה בזה בפתח דברינו בעקבות המחברת: הורות וגאולה.

יהיו הדברים נר לנשמתה של מי שהדליקה ועודה מדליקה נרות השבת ונרות אהבת התורה ונותן התורה בלבבות רבים.

א. היו ארבעה ילדים

"היו ארבעה ילדים", כך נפתח הסיפור,
"שני בנים ושתי בנות."

הבנים: דן ויורם

הבנות – רות ומרים.

דן היה ארוך ורזה וקראו לו – דן ארוך

יודם היה נמוך ועגלגל וקראו לו – יודם גוץ
נורית הייתה יפת עיניים אך לא כל כך חכמה
ומרים לא הייתה יפה, וגם לא כל כך חכמה.

אהבו אבא ואמא את כל ילדיהם... ”

במעשה ספרותי עדין ומחושב עוברת המחברת, כמעט מבלי שנרגיש, מן
התיאור החיצוני-הסתמי שתוארו הבנים ('ארוך ורזה', 'נמוך ועגלגל')
לתיאור מהותי פנימי של שתי הבנות, ששזורה בו נעימה של שלילה ('לא
כל כך חכמה', 'לא הייתה יפה וגם לא כל כך חכמה...').

בחריגה מחושבת זו מרמות המחברת על חריגה ממישור הפשט העלילתי
למישור פנימי יותר, שהקורא חד העין מוזמן לחושפו. על מטען פנימי
זה ועל המשמעויות שהוא מנסה להוביל אליהן את הקורא ננסה לעמוד
להלן.

תיאורם של הגיבורים הצעירים דן ויורם, רות ומרים, על המעבר הטמון בו
מן השונות החיצונית להבדלים פנימיים מהותיים מהדהד באזני הקורא את
המדרש המשווה בין ארבעת המינים שנוטלים בחג הסוכות לבין ארבעה
מינים של אנשים בישראל:

פרי עץ הדר – אלו ישראל.

מה אתרוג, יש בו טעם ויש בו ריח – כך ישראל, יש בהם תורה ויש
בהם מעשים טובים.

כפות תמרים – אלו ישראל. מה התמרה, יש בה טעם ואין בה ריח
– כך יש בישראל שיש בהם תורה ואין מעשים טובים.

הדס – יש בו ריח ואין בו טעם. אלו ישראל, שיש בהם מעשים
טובים ואין בהם תורה.

ערבה – אין בה טעם ולא ריח אלו בני אדם שאין בהם לא תורה
ולא מעשים טובים.

(ויקרא רבה פר' ל פיס' יב)

אם תיאור הבנים מעורר בקוראים המצפים להקשרים 'סוכותיים' את
תכונותיהם החיצוניות של 'הבכירים' שבארבעת המינים: הלולב ('ארוך
ורזה') והאתרוג ('נמוך ועגלגל'), הרי שתיאור הבנות נוגע גם במהויות
הפנימיות שלהן ('לא כל כך חכמה...'). אם כן, תיאור התכונות הפנימיות
לא רק משלים את רביעיית המינים הניטלים בסוכות בשניים נוספים,
נקביים (הלא הן ההדס והערבה), אלא אף מוזמין את הקורא לתפוס את

מערכת ההבדלים החיצונית בין הארבעה כמבטאת גם שונות פנימית, מהותית יותר, בין ארבעת הילדים, בדומה לשונות שמציין המדרש בין אנשים שונים בכלל ישראל.

על פי נוסח המדרש המובא בפסיקתא דרב כהנא (אות כז) שונות זו עלולה להוביל לבחירה של הקב"ה - האב - בבעלי התכונות הטובות לבדם ולהתנערות מהאחרים, אלא שבכך אין האב רוצה כמובן:
"אמר הק' לאבדן אי-אפשר, אלא ייעשו כולן אגודה אחת והן מכפרים אילו על אילו".

כך מסביר המדרש את לשון הציווי "ולקחתם לכם" - כאומר לישראל: למענכם ולטובתכם היעשו נא לאגודה אחת, כי בכך תלויות שמירתכם ותקנתכם.

בסיפורה צועדת אליצור בעקבות דברי המדרש. גם כאן נבדלים ארבעת הילדים זה מזה בתכונותיהם החיצוניות והפנימיות. גם כאן כוחם ותקנתם באחדותם.

המבט הכולל של ההורים על ילדיהם וראייתם כמכלול שלם מאפשרים להורים להתמקד במעלות שלהם ככלל, ולהתעלם מהחסרונות. על כן, על אף התכונות השליליות לכאורה שהמחברת מונה אצל חלק מהילדים כפרטים -
"אהבו אבא ואמא את כל ילדיהם".

ב. בניין וחורבן

העיקרון המובא במדרש שבו פתחה אליצור את היצירה, ולפיו ארבעת הילדים הם בעלי חסרונות שונים, אך הם אהובים על הוריהם הרואים אותם כמכלול שלם, ממשיך להוביל את העלילה הלאה.

"אך הילדים לא אהבו זה את זה..."

את הפתיחה לסיפור חותמת המחברת בתיאור אופיים הכללי של היריבויות והמאבקים בין הילדים, ובכך היא מכינה את הקרקע למעשה הסוכה:

"והנה הגיע חג הסוכות"

האב מזמין את ילדיו למעשה של בנייה משותפת. הוא היוזם את בניית הסוכה והוא פורש בפני הילדים תכנית מפורטת לבנייתה. שלבי הבניין

סדורים וידועים, ולכאורה אין מה שיוכל לסוכה ההולכת ומוקמת. ואולם, היריבויות שתוארו לעיל שבות ומופיעות גם בעת הבניין, והן שגורמות למפלה הגדולה:
"חרבה הסוכה".

סוכה ראשונה ביזמת מי נבנתה? ביזמת האב ובמצוותו. האב הוא שקרא לילדים לסייע בידו, הוא שנתן להם הוראות מפורטות על מהות התהליך שבסופו תעמוד הסוכה, והוא שהוביל אל החצר למעשה הבנייה. ובשל מי חרבה? למרות העניין המפורש של האב בבניית הסוכה, הריב שמתגלע בין הילדים גורר בעקבותיו חורבן, והחורבן מוביל להתנערות של האב ממעשה הבניין שהוא יזם והוביל.

ואולם, בחורבן הסוכה אין די, ובעקבותיו באה הגליה: האב – הקב"ה – מגלה את ישראל בניו (על ארבעת המינים שבהם) מן החצר, שבה הכשילו המריבות ביניהם את בניית הסוכה, אל הבית:
"חדלו, הפסיקו, קומו והיכנסו הביתה..."

אחר כך אמר אבא בקול עצוב: השנה לא נבנה סוכה, אנחנו נבקש רשות לאכול בסוכה של השכנים...
אם אין שלום – אין סוכה".

בתיאור חורבן זה, שנגרם בעטיין של המריבות בין ארבעת האחים – המינים, מהדהדים דברי הגמרא במסכת יומא (ט ע"ב):
"מקדש שני על מה חרב: על שום שנאת חינם שהייתה בהם".
 החורבן שנגרם כתוצאה משנאת חינם, על אף שהבניין נעשה על פי ציווי מפורש של הבורא – האב, מזוהה בקריאה זו עם חורבן בית המקדש, ובפרט בית המקדש השני, שעליו אומרים חז"ל כי חרב בשל שנאת חינם. האב בספור אינו חפץ בחורבן הסוכה, כמוהו כבניו. ואולם, מדבריו 'השנה לא נבנה סוכה' משתמע כי לו רצה, יכול היה לבנות סוכה בעצמו ולעקוף את בעיית שלום – הבית בין ילדיו. אלא שהעיקר בסוכה – מבחינת האב – הוא השלום. ועל כן
"אם אין שלום – אין סוכה".

לא רק הילדים נכנסים הביתה 'מבוישים ועצובים', אף האב עצוב על חורבן הסוכה, ואף הוא גולה עם בניו מן החצר אל הבית. הכישלון והחורבן נגרמו בעטייה של התנהגות הבנים, אך הצער, הבושה והגלות הנלווית להם לא פוסחים גם על האב. אף לרעיון זה יסודות בדברי חז"ל על חורבן הבית:
"משגלו ישראל, גלתה שכינה עמהם", ואף

"אוי לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם". הניסיון לצאת מן הגלות ולבנות את הבית כשל. את מחיר הכישלון משלמים, באופן שאיננו נתפס במבט ראשון כמחויב המציאות, לא רק הבנים שגרמו לו, אלא אף האב-הקב"ה.

ג. סוכת שלום

לאחר כישלון ניסיון הגאולה והבנייה שיוזם האב, מתמודדים הילדים עם מצב חדש:

במבט ראשון אולי זה מפתיע, אך האב איננו יוזם בנייה מחדשת של הסוכה. עם זה, הוא איננו מרחיב את הדיבור עם ילדיו על הקטטה ועל היעדר השלום. בדומה למתואר בתחילת הסיפור, נראה כאן כי בעיני ההורים מדובר בדבר שאיננו בתחום השפעתם; תיאור מציאות שאיננה בת שינוי. האב מבטא אי-אמון באפשרות של שינוי אצל ילדיו וממילא – באפשרות לבנות עמם סוכה:

"השנה נאכל בסוכה של השכנים".

הצער והכעס על בניו שהחריבו את סוכתו גורמים לאב להתרחק מהם. הוא ממעט בדיבור עמם בשלב זה (לעומת דבריו הארוכים והמפורטים בתחילת הסיפור), ולכאורה איננו שם לב למתרחש בימים הבאים, שבהם היו הילדים אמורים להיות אתו ב'גלות' שבבית פנימה.

ארבעת הילדים, הרוצים לתקן את שעיוותו, עומדים כעת (בקטע שהמחברת פוסחת עליו), בפני ברירה לא פשוטה: מצד אחד נראה בבירור כי האב רצה באמת ובתמים לבנות סוכה, ואילו מצד אחר, במעשה ההגליה והצדקת חורבן הסוכה ('קומו והיכנסו הביתה, אם אין שלום אין סוכה'), גילה האב לכאורה את דעתו הנחרצת, שאין לצאת ולבנות סוכה. הבחירה של הילדים מתבררת מסופו של הסיפור:

הילדים מפרים את צו ההגליה מן החצר. מאחר שאינם יכולים לשתף את האב ביזמת הבניין המחודש שהגו, הם מסתכנים בכך שהוא יכעס על הפרת הציווי ובכך שבסופו של דבר מעשיהם לא יהיו לרצונו. את הדברים העמומים שאמר האב: 'אם אין שלום אין סוכה', בוחרים בניו להבין לא כאיסור עולם לעלות בחומה, לצאת לחצר ולבנות את הסוכה, אלא ככללו של עולם, כאמת פסיקלית פשוטה, כעובדה, לא כציווי. מתוך כך הם מסיקים שאם יהיה שלום תהיה גם סוכה. מבלי לחכות לציווי חדש מאת האב, הם עושים מעשה. הם משלימים זה עם זה ובונים יחד את הסוכה שחרבה. האב, בשלב זה, איננו

יודע דבר.

"בליל חג הסוכות חזר אבא מבית הכנסת. הוא חשב: היום חג, היום צריך לשמוח. אבל הוא לא יכול לשמוח. אם אין שלום – אין שמחה. 'מועדים לשמחה' אמר אבא כשנכנס הביתה, אבל קולו לא היה שמת. 'חג שמח' ענו בשמחה ובקול רם דן ויורם, נורית ומרים.

'בוא לסוכה, אבא!' אמרו הילדים.

אנחנו צריכים לחכות עד שיגמרו השכנים לאכול בסוכה שלהם, ואז יגיע תורנו להכנס לסוכה'

צחקו הילדים".

הצחקים ראשונים על הגאולה ועל התמורה שחלה במצבם הם הילדים עצמם. האב, בשלב זה, עודו בצערו.

הילדים מעוניינים לשתף את האב במצב החדש שנוצר ולשמח אותו בסוכה שהכינו לו. כך הם רוצים להשלים את מעשה התיקון, ולשם כך הם מגייסים למאמץ את השותפות החדשה שלהם: את השלום.

"תפסו דן ויורם בידו של אבא מצד זה, משכו נורית ומרים את ידו מצד זה ואמרו:

"בוא אבא, בוא!"

למול השלום, האב חסר אוניס. כפי שהקטטה קבעה את מהלך האירועים בחורבן, על אף כוונת האב ורצונו המוצהר לבנות את הסוכה הראשונה, כך השלום הוא המוביל את ההתרחשות בבניין הסוכה השנייה. לילדיו המאוחדים נותן האב לגרור אותו לאן שיחפצו:

"נמשך אבא והלך

הוליכו הילדים את אבא אל מאחורי הבית, והנה, מה זאת?

בחצר, על יד הקיר עמדה לה סוכה נחמדה.

בפתח הסוכה היתה תלויה כתובת גדולה ומקושטת:

'סוכת שלום'

הכניסו הילדים את אבא לתוך הסוכה

הושיבו אותו בראש השולחן הערוך.

ישבה אמא על ידו ואמרה: 'הפתעה יפה הכינו לך הילדים, מה תאמר?!

כל השבוע עבדו וטרחו, בנו סככו וקשטו והנה לנו סוכה מקושטה, בלי דיב ובלי קטטה..

אמרה נורית: בלי סטירה ובלי מכה..

צחק אבא ואמר: אם יש שלום יש סוכה".

מעשה ההימשכות הפיזית של האב אחר ילדיו, החותם את היצירה, הוא רק גילום למעשה המשיכה הגדול יותר שהוביל אליו: בניין הסוכה על ידי הבנים כנגד דברי האב. בניין שנעשה במגמה ברורה וידועה מראש

'למשוך' את האב בעקבותיהם ולקבל את הסכמתו וברכתו בדיעבד, לאחר מעשה.

ד. 'נמשך אבא והלך'

ראשית העלילה שבנמשל המהדהד ברקע של היצירה – כישלון השאיפה המשותפת של הקב"ה וישראל לכונן מקדש, מלכות וחיים לאומיים – ידועה למדי. מזה קרוב לאלפיים שנים, מאז חרב הבית השני,¹ עסוקים ישראל בניתוח כישלון זה ובדיון אודות התנאים שבהם יוכל אותו ייעוד להתממש בעתיד. ב'סוכת-שלום' מאירה המחברת את עמדתה המרתקת בסוגיה זו באמצעות פיתוח הרעיונות המוכרים המצויים בדברי חז"ל, סידורם מחדש, ובמידה מסוימת – באמצעות הוספה עליהם לאור המשנה הדתית-הציונית, הדוגלת ב'אתערותא דלתתא' ורואה בגאולה האלוהית המשך ותגובה למעשי אדם שהנם 'גאוליים' או, למצער, מקרבי גאולה. ביצירתה משתמשת המחברת במאמרי חז"ל שונים העוסקים באחדות ישראל, בחורבן המקדש ובבנינו, ומרכיבה אותם לכדי מכלול רעיוני מוצק אחד בעל מסר נוקב: אם החורבן הנו תוצאה של מעשי העם (שנאת חנם) הרי שאף הבניין תלוי במעשי העם. אף בכיוון החיוב – במעשה הבנייה – יש בכוח הבנים 'למשוך' את האב אחריהם.

מתברר אפוא שההבדל בין שני ניסיונות הבניין, הראשון שכשל והשני שצלח, איננו רק השינוי בציר היחסים בין האחים (משנאה וקטטה לאהבה ושותפות), אלא גם השינוי בעמדתו של האב כלפי הבניין (מפעיל לסביל, או מיוזם לנמשך-נגרר...). שני צירים אלה של שינוי – אצל האב מלקיחת אחריות להתנערות ממנה, ואצל הבנים מקטטה לשלום – הופכים ביצירה, באורח פלא, לתמונת ראי של אותו עניין עצמו: נקיטת היוזמה מצד האב גוררת בעקבותיה, באופן טבעי, התנערות מאחריות מצד הבנים; התנערות האב מאחריותו לבניין, הבאה לידי ביטוי בגלות שהוא גולה הביתה ובהימנעותו מבניין מחודש בעצמו, מובילה לכך שהבנים לוקחים על עצמם את האחריות שהשליך מעליו. אחריות שמתבטאת בהשלמה ביניהם ובבנייה בכוחות עצמם.

1. מבחינה מסוימת אולי יותר נכון לומר: מאז שנבנה בית המקדש הראשון, שכן נושא זה עולה כבר בתשובת ה' לתפילת שלמה בחנוכת הבית הראשון: "... והכרתי את ישראל מעל פני האדמה אשר נתתי להם ואת הבית אשר הקדשתי לשמי אשלח מעל פני ויהי ישראל למשל ולשנינה בכל העמים" (מל"א ט, ז).

השינוי בעמדות האב-הקב"ה כפי שהוא מוצג ביצירה נדמה כרעיון מרחיק לכת ברדיקליות שלו. ואולם, גם לרעיון זה אפשר למצוא הר ברעיונות חז"ליים בעניין אחר, הלא הוא נתינת התורה לישראל על ידי ה' בסני (ניטול חירות לעצמנו להעיר בזהירות, על פי המסופר בתורה ובנביאים, שנתינה זו התבררה במידה רבה ככישלון), לעומת קבלתה בשושן על ידי היהודים:

ויתיצבו בתחתית ההר
 א"ר אבדימי בר חמא בר חסא:
 מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם
 מקבלים התורה מוטב
 ואם לאו – שם תהא קבורתכם
 א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא
 אמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב
 'קיימו וקבלו היהודים' – קיימו מה שקיבלו כבר (בבלי, שבת פ"ח)

נראה, שהרעיון המופיע בתלמוד אודות קבלתן מרצון של כלל המצוות דורש חידוד נוסף בכל מה שנוגע ליחסים שבין אדם לחברו:
 מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני ג' דברים שהיו בו: ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים... אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: ע"ז גלוי עריות ושפיכות דמים (יומא, ט ע"ב)

כמו אי-קיום התורה שגרם לחורבן הבית הראשון, גם הגורם לחורבן הבית השני, שנאת החינם, תלוי בתיקון פנימי של העם עצמו, תיקון שמעצם טבעו נובע מלמטה. הנה כי כן, מתברר כי הגאולה שלאחר 'שבירת הכלים' שמבטא החורבן, מתאפשרת לעולם כתוצאה מ'אתערותא דלתתא', התעוררות של התחתונים, של ישראל, של ארבעת המינים-הבנים להתבונן בעצמם ולתקן את הדרוש תיקון בתוכם וביניהם. דברים דומים על אהבת חנם כגורם מכריע ב'אתערותא דלתתא', המובילה לגאולה המחודשת ולתיקונו המחודש של העולם שחרב, כתב גם הרב קוק:

"...ואם נחרבנו ונחרב העולם עמנו על ידי שנאת חנם, נשוב להבנות והעולם עמנו יבנה על ידי אהבת חנם..." (קובץ, ח', מ"ז)

*

"אל תשמע בני"²

מודל היחסים בין אב לבניו המופיע ביצירה מעורר אצלי כהורה מחשבות בהקשר יומיומי יותר. שמא בדורנו, שבו נשתנו – שלא לומר נתהפכו – יחסי ההורות בהקשרים הרחבים יותר של המציאות, בקשר ההורי שבין הבורא לבניו, שמא הדיס להיפוך זה מצויים גם בהשתנות המתחוללת ביחסים שבין הורים וילדיהם. אותה 'הימשכות' אחר הדור הבא, שבמידה רבה הוא המכתיב להוריו את הטון ואת הקצב, את תחומי העניין ואת גבולות השיח; הדור שלעתים קרובות מוביל את הוריו, תחת שיובילו הם אותו, כפי שהתרגלנו לחשוב שנכון בשיח הדתי-שמרני. ייתכן אפילו, שבנכונות מסוימת שלנו כהורים להימשך אחר העתיד, אחר ילדינו, טמון זרע פורה של גאולה.

---

2. מתוך השיר 'מרד הבן' מאת דוד שמעוני:
'אל תשמע בני אל מוסר אב
ואל תורת אם אוון אל תט'.

עמיחי חסון | סוכה במדבר

אמא מקימת בך את הצווי להדבק בדרכי הכביכול
 מה הוא זן ומפרנס לכל כך היא מזינה אותך מגופה
 ואתה בין שדיה מוצל כבתוך סכה במדבר החיים התחומים
 שאתה לומד להכיר (עריסה, עינים, צליל הרעשן, כלב
 צעצוע, הירק הגדול שנפתח עם התריס, מתק החלב)
 ושוב אין דבר מפריד ביניכם גוף אחד בסלון המואר.

כשנגמרות השמחות

כשנגמרות השמחות אנחנו מתכנסים בצעקות
 לדיוקן משפחתי חדש, מעדכן.
 מול הצלם החק היחיד נאכף בקפידה:
 הקטנים ביותר מנחים
 בזרועות המבגרים ביותר
 והם יושבים לבדם
 אנחנו מקיפים אותם כמסגרת מגלפת עבה.

יעקב עזריאל | יְרוּשָׁה

"כמה גדולים מעשי סופדים שאפילו חרב חדה מונחת על צווארם אינם מניחים עבודתם ונוטלים מדמם וכותבים בכתב נפשם ממה שראו עיניהם..."
(מתוך "עד עולם", ש.י. עגנון)

סְבֵא רְבֵא שֶׁל סְבֵא רְבֵא,
הֶרֶב יַעֲקֹב בֶּן זֶאֵב, הַמְּגִיד מְדוּבְכָנָא,
הָיָה כָּל שֶׁבֶת דּוֹרֵשׁ
בְּיַדֵּי שׁוֹשׁוֹן
בְּעִירֹת לִיטָא וּפּוֹלִין.
אֲבָל סְפוֹן בְּבֵיתוֹ,
הוּא כָּתַב אֶת דְּרָשׁוֹתָיו וּמְשָׁלָיו
בְּעֵבְרִית
עִם דִּין, עִם חֲלוּמוֹת, עִם עֲנָנִים, עִם כּוֹכָבִים
בִּירוּשָׁה,
מוֹרְשָׁה קַהֲלַת יַעֲקֹב.

נִינוּ שְׁנַקְרָא עַל שְׁמוֹ,
סְבֵא רְבֵא יַעֲקֹב בֶּן יִצְחָק,
עוֹב אֶת דֵּי אֶלְטֵעַ הַיִּים בְּעֵבֹר אֲמְרִיקָה,
שְׁבָה הוּא שָׁמַר תּוֹרָה וּמִצְוֹת,
שְׁבָה הוּא נֶחְרַד
כְּשֶׁבְנֵי חֲלָל שֶׁבֶת,
כְּשֶׁנֶּכְדָּיו אָכְלוּ בְּלִי כֶּפֶה וּבְלִי בְּרָכָה,
כְּשֶׁבְתוֹ נִשְׁאַה מַחוּץ לַגֶּדֶר.
אֲבָל הוּא לֹא תַרְגֵּם אֶת חֲרָדוֹתָיו
לְשׁוֹן הַגְּעֻלֹת שֶׁל נְיוֹ-יֹרְק;
אֲלָא סְפוֹן בְּבֵיתוֹ,
הוּא לְמַד אֶת מוֹרְשָׁה קַהֲלַת יַעֲקֹב,
כּוֹכְבֵיהָ, חֲלוּמוֹתֶיהָ, עֲנִיָּה,
וְרֵשֶׁם בְּדִין
תּוֹלְדוֹת אֲבוֹתָיו
וּמְגִלַת יַחֲסִיו

בְּשַׁעַר מִסְכַּת בָּבָא בְּתָרָא
שְׁנִזְרָקָה לְאִשְׁפָּה אַחֲרֵי מוֹתוֹ.

וְאֲנִי, נִינּוּ,
יַעֲקֹב בֶּן שְׁלוֹם,
חוֹלֵם בְּלִילוֹת
בְּאַנְגְלִית
עַל גּוּמְלִידָתָא,
הַעִיר הַגְּדוֹלָה גְּאוֹת גּוֹיִים עֲצוּמִים,
עַל שְׁוָקֶיהָ, רְחוּבוֹתֶיהָ וְאַרְמוֹנוֹתֶיהָ,
עַל מִקְדָּשֶׁי אֱלִילֶיהָ – גִּמְשׁ וְגוֹיִן וְגוֹחַ וְגוֹשׁ,
עַל כְּמַרְיָהֶם וְכְמַרְיֹתֵיהֶם.
וְאֲנִי חָרַד
שְׁמָא גּוֹרְלֵי לְשֶׁבֶת בְּבֵית – מְצַרְעִים
כְּחוֹקֵר שְׁפֵת גּוּמְלִידָתָא
עַד עוֹלָם;
אֲנִי מַחְפֵּשׁ
נוֹאֲשׁוֹת
פְּרִצָּה בַּחוּמוֹת הַבְּצוּרוֹת, בְּעֶמְקֵי הָעִגּוּרִים,
לְהַמְלִיט.

לְכֵן אֲנִי הוֹגָה יוֹמָם וְלַיְלָה
בְּתֵרְגוּם
עֲנָנִים לְכוֹכְבִים,
כוֹכְבִים לְחִלּוּמוֹת,
חִלּוּמוֹת לְדִין,
דִּין לְתַפְלוֹת,
תַּפְלוֹת לְשִׁירִים
כְּדֵי שְׁכַל שִׁירֵי
יְהוָה שֵׁי לְנִינֵי
וְלֹא – לַהֲי אֲבוֹתַי,
מוֹרְשָׁה קְהֵלַת יַעֲקֹב.

אינני רוצה לקשור את השירה

אינני רוצה לקשור את השירה
לאיזה עץ כמו בלבה,
למוסר האדם או לתולדות הספרות.
אינני רוצה שהיא תשב בגן הילדים בשעת הרכוז בשקט
וכדי לדבר, היא חייבת להצביע
אלא
שתהיה רשאית לרוץ לחצר בכל עת
ולשפך כמה דליי מים לארגז החול,
אפלו אם כל בגדיה ירטבו.

אני רוצה לתת לה לבחור באיזו בבה לשחק,
באיזו חוברת צביעה לציר, ובאילו צבעים;
לתת לה לקטף פרחי בר מוגנים
בשמחה, בלי נזיפות;
לתת לה לאכל קערה שלמה של קרנצ'ים,
מילקי קפוצ'ינו
ו"דגני" בטעם תות.

אינני רוצה לקשור את השירה.
שלפחות היא תהיה חפשית
וכשהיא תשא אל אותי אם תוכל לעוף
ואענה לה, "בטח",
שלפחות היא תתרומם מעל העננים,
מעבר לירח
בדרך לטבעות שבתאי.

אינני רוצה לקשור את השירה
אלא להתיר את כל קשריה,
ולשמע איך היא מוחאת כפיים
באשר אבשר לה,
"בתי, הלילה תוכלי ללכת לישן
מתי שבא לך".

והיא תחבק אותי
שגעון.

הבדלה

בסוף השבת
ילד מחכה לאביו שיחזור מהתפלה.
על השלחן,
ליד כוס יין ונר שאמו הדליקה,
בקבוק בשמים קטן מזכוכית.

בהבדלה
הילד מריח את הבשמים
ומבקש מאביו
להריחם שוב
ושוב להריחם.

ואני,
בתוך הלילה הארוך והמתמשך של חל,
מבקש, ה',
לתת גם לי להריח שוב
את בשם האמונה.

שרה אסייג | הורות

.I

נערתִי שואלת:
כבסתִי לי את החצאית?
ומה יש לאכל?
אני עונה שבן
ומגישה.
היא לובשת, אוכלת, אורזת, הולכת.

אני
מחכה
ליום
בו
תראה
אותי.

בינתיים,
סר הלוט
מעל פני אמי הורתי
אף פעם
לא היתה כה מדיקת
בָּרָה כחמה.

.2

בְּשֶׁהֵיְתִי אִמָּא צְעִירָה,
הָיִיתְ קָטָן, יְלָדִי,
סִפְרָתִי לְךָ סְפוּר
הַיֶּשֶׁר אֶל תּוֹךְ עֵינַיִם נוֹצְצוֹת.
הַסְפּוּר נִגְמַר
בְּקִשָּׁתְךָ
וְאֲנִי סִפְרָתִי
עוֹד.

הַיּוֹם,
אֲנִי שׁוֹאֵלֶת אוֹתְךָ "אֵיךְ הָיָה?"
אֵינְךָ מְרִים עֵינֶיךָ אֵלָי.
אֶתְּךָ עוֹנָה:
"הִנֵּה", וּמְרָאָה לִי תְמוֹנוֹת...
אֲבָל אֲנִי,
נִפְשִׁי יוֹצֵאת אֶל הַמְּלִים
כִּי מַלְּךָ אַחַת
שָׁוָה אֶלְךָ תְמוֹנוֹת,
וַיְמָה מְאֹד הַשְׁתַּוְּקָתִי לְמַלְּךָ.

שְׁנֵינוּ נִתְבַּגֵּר,
אֶתְּךָ תִּסְפֵּר לִי סְפוּרִים,
אֶקְשִׁיב לְךָ בְּעֵינַיִם נוֹצְצוֹת.
וְאֲנִי יוֹדַעַת
יְבוֹאוּ יָמַיִם
תִּשָּׁב, תִּתְבּוֹנֵן, בְּעֵינַיִם כְּמֵהוּת
בְּתְמוֹנוֹת
עוֹד תִּתְנַעֵנַע
לְמַלְּמִים,
וְלִנְצוּחַ שְׂבָעֵינִי.

אודות האמנות המלווה

רננה שלמון

רננה שלמון היא אמנית ומורה לאמנות תושבת רמת גן, אמא לשלושה ילדים, בוגרת מכללת אמונה ומדרשת ראשית במעון, לומדת בתכנית ההמשך לאמנים של המדרשה לאמנות בבית ברל, ומשתתפת במיזם לקידום אמניות דתיות "סטודיו משלך". נשואה לאמן האנימציה יוני שלמון, ושותפתו לייסוד "ארמדיל" – מגזין קומיקס, איור, אנימציה ועיצוב אקטיביסטי, השואף לקחת חלק בשיח הישראלי מתוך הסתכלות יהודית. עבודותיה של שלמון המלוות גיליון זה, מיטיבות להביע רגש והתרחשות באמצעות קומפוזיציה ומתח בין צבעים, בין דמויות, ובין דמות לרקע. סיטואציות יומיומיות-לכאורה, מתגלות כדרמות קטנות: פעוט משתטח על הרצפה ונפגש עם בבואתו מלאת ההבעה – מעלה על הדעת סערת "טנטרוס" ששככה; זוג ליד החלון – אשה בגבה אל צדודית של איש ובחיקו כלבלב – העמדה שיש בה רמז לריב ולפיוס, ריחוק וקירוב; אשה מטופחת למראה "ארוזה" בצבעים בהירים, על רקע טפט קודר שכולו תמונות של עוברים – כמו חושף את שבראשה ובלבה פנימה, תחת המטפחת המעוצבת המהודקת והבגד האופנתי. מרכיב נוסף באיכותן של העבודות הוא ההומור הדק שנמצא בהן – למשל, בציור של חברותא באתנחתא על גג הישיבה: שני האברכים החרדים מצוירים בתנוחה שוברת סטריאוטיפים, המזכירה זוג על שפת היס. ההומור לפעמים פשוט ולעתים מורכב ואירוני, כסוכן של אמירה סמויה שיש בה ביקורת חברתית.

חני כהן זדה

חני כהן זדה היא אמנית ילידת 1968 תושבת טלמון, שעלתה מארה"ב לישראל בילדותה וגדלה ברעננה. בבחרותה פנתה ללימודי גרפיקה במכללת "אמונה", ובהמשך – גם כאם מסורה לשבעה ילדים – לא הוניחה את אהבתה לאמנות, ועסקה בצורפות ובתחומי יצירה נוספים, ניהלה חוגים, ואף יצרה ויטראז'י המעטר את בית הכנסת ביישובה. לאחר שהילדים גדלו העמיקה את עיסוקה באמנות הפלסטית ובפרט בציור ורישום. ציוריה התפרסמו בתערוכות שונות ברחבי הארץ.

הציורים המלווים גיליון זה הם ציורי שמן הנוטים לדיוק ריאליסטי המזכיר צילום ומעלה תחושות של נוסטלגיה, זיכרון, התרפקות על המוכר. בציורים רבים יש התייחסות למקום ולזמן, למציאות הישראלית, ובחלקם התייחסות גלויה לממדים חברתיים ופוליטיים. רבים מציוריה מציגים דיוקנאות יחסים אנושיים במשפחה ובקהילה. גם הטבע הדומם מצויר באופן החורג מן הקונקרטי אל המטפורי ומעלה על הדעת יחסים אנושיים: ארבע קערות ריקות כארבע דמויות שונות באופיין; שורת חפצים על אדן החלון ופניהם החוצה כצופים. גם כיסא נדנדה אינו כיסא גרידא, כפי שמעידה כהן זדה עצמה על הציור המופיע בשער גיליון זה – אחד מתוך סדרה של ציורי "כיסא נדנדה" (הסדרה מופיעה במלואה בקטלוג 2013 בפייסבוק):

הציור הראשון בסדרה מציג כיסא נדנדה ועליו שמיכה. את הכיסא קיבלתי מאמי ז"ל במתנה כשהייתי בת שלוש, ומאז הוא אתי. הציור הבא היה "דיוקן" של הכיסא. מישהו מחבריי התבונן ואמר לי שציירתי "דיוקן עצמי", והדליק בתוכי נורה. בציור הבא ציירתי את בני הקטן יושב בכיסא, נינוח. בשלב זה, זאת כבר לא הייתה נורה אלא פרוזיקטור... הבנתי שהכיסא מסמל עבורי משהו.

בציור האחרון בסדרה הושבתי את עצמי בכיסא. טענתי כלפיו שהוא לא מכיל אותי, קטן מדי, צד מדי... רק תוך כדי עבודה, לאחר שישבתי בו כשבועיים הבנתי שטעיתי... הכיסא החזיק אותי ותמך בי היטב; לא התפרק ולא נשבר. על אף קוטנו היחסי הוא נשא בעול בגאון.

אני לא יודעת אם סימל הכיסא את אמי או את עצמי כאם, והבנתי שזה לא באמת משנה... היו בי טענות כלפי "דמות האם" שהייתה לי או שהייתי בעצמי, והן נחשפו, לשמחתי, בתהליך העבודה.

חני כהן-זודה, דברים שהלוואי שידעתי בגיל 20, שמן על בד מודבק ללוח עץ 50X35 ס"מ, 2013.